

E. O. Screen
 Finnish officers in the Russian army
 and navy during the autonomy period
 (1809-1917)
 Suomalaiset upseerit Venäjän armei-
 ssa ja laivastossa (1809-1917)

Joivo Nygård
 Siirtolä-Pohjanmaan Järvisseudun siirto-
 aisuus - taloudellisten vaikuttimien
 kautta joukkoliikkeen mukaiseen käyt-
 tötymiseen
 Migration from the lake district of
 southern Ostrobothnia

Jacob W. Heikkinen
 Some reflections on the writing of the
 history of the Finnish evangelical
 Lutheran Church
 Suomi-Synod, USA., (1890-1962)

Tiedotuksia.

Seminarium för migrationsforskare på
 Långholmen
 Siirtolaishistorian tutkijoiden sympo-
 sium Krakovassa
 Konferens om återvandring i Rom

Kirja-arvosteluja

Siirtolaisuusinstituutin kirjastoon saa-
 nnutta kirjallisuutta
 Publication received

SIIRTOLAISUUS MIGRATION

1981

4

SIIRTOLAIUUUS — MIGRATION

8. vuosikerta, 8th year

Siirtolaisuusinstituutti—Migrationsinstitutet

Päätoimittaja
Editor Olavi Koivukangas

Toimitussihteeri
Assistant Maija-Liisa Kalhama

Toimituskunta:
Editorial board:

Siirtolaisuusinstituutin hallitus
Administrative Board
of The Institute of Migration

Aikakauslehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa.
Tilauhinta on 25/vuosi.

Tilauksen voi suorittaa maksamalla 25 mk
Postisiirtotilille TU 495 90 - 3.

**SIIRTOLAIUUUSINSTITUUTTI
MIGRATIONSINSTITUTET**

Piispankatu 3
20500 Turku 50
puh. 921 — 17 536

Henkilökunta:

Olavi Koivukangas, Ph.D., johtaja
HuK Maija-Liisa Kalhama, toimistos sihteeri
Yo.merk. Seija Albrecht, toimistoapulainen
Ekonomi Ritva Vehniäinen, kirjanpitäjä
VTM Kai Lindström, symposium-julkaisun
toimittaja
VTM Jouni Korkiasaari, tutkija
VTL Ismo Söderling, tutkija
VTM Simo Toivonen
HuK Eija Suna, näyttelysihteeri
Valokuvaaja Kari Lehtinen

Valtuuskunnan pj.
Prof. Jorma Pohjanpalo
Hallituksen pj.
Prof. Vilho Niitemaa

**SIIRTOLAIUUUSINSTITUUTIN HALLITUS
ADMINISTRATIVE BOARD OF THE INSTITUTE OF MIGRATION****1981**

Toim.joht. Tauri Aaltio
Toim.pääll. Alec Aalto
Prof. Erkki Asp
Hall.siht. Fredrik Forsberg
Prof. Lars Huldén
Neuv.virkamies Juhani Lönnroth
Varatuomari Jukka Mikkola
Prof. Vilho Niitemaa
Tutk.lait.joht. Aimo Pulkkinen
Doc. Tom Sandlund

Suomi-Seura r.y.
Ulkoasiainministeriö
Turun yliopisto
Opetusministeriö
Helsingin yliopisto
Työvoimaministeriö
Turun kaupunki
Siirtolaisuusinstituutti
Väestöliitto
Åbo Akademi

Kansi:
Amerikansuomalaisten pyhäkoululaisten joulu-
juhla 1900-luvun alkupuolella, Bessemen, Pennsylva-
nia, USA.

Cover:
Christmas celebration of a Finnish Sunday school
in the early twentieth century Bessemen, Pennsyl-
vania, USA.

FINNISH OFFICERS IN THE RUSSIAN ARMY AND NAVY DURING THE AUTONOMY PERIOD (1809–1917)

Dr J. E. O. Screen is Librarian of the School of Slavonic and East European Studies, University of London. His publications include *Mannerheimin muukalaisvuodet* (1972) and a number of articles relating to Finnish officers in Russian service, which was also the subject of his London doctoral thesis. He is at present preparing a history of the Helsinki Yunker School.

The armed forces of the Russian Empire, with its many different peoples, were inevitably heterogeneous in their national composition although their official character was firmly Russian as well as imperial. Throughout the eighteenth century the rulers of Russia had been eager to acquire the services of their non-Russian subjects and of foreigners as soldiers, technicians and administrators. Men of the highest social classes entered imperial service as military and naval officers and as civil officials of comparable rank. Thus the Germans of the Baltic provinces and the inhabitants of Old Finland, the Viipuri province ceded to Russia in 1721, were attracted gradually into the service of their new sovereign. By the time the rest of Finland was united with the Russian Empire in 1809 many upper class Finns from Old Finland were serving as officers in the Russian army.

The Russian tradition of encouraging new subjects to enter imperial service continued into the nineteenth century. The opportunity to serve the Emperor became therefore open to the inhabitants of Finland as a whole after 1809. A strong tradition of service to the state - for reasons of social prestige and economic necessity - already existed among members of the Swedish-speaking upper class in Finland. After the severance of the political connection with Sweden circumstances became favourable to the entry of Finns into Russian service as officers.¹

A factor of crucial importance in inducing Finns to become officers in the Russian army and navy was the lack of opportunity for such service in Finnish units. The Finnish army that had fought against the Russians in 1808-09 was promptly disbanded, the

officers being retired on generous terms taht did much to reconcile them to the new connection with Russia as well as to avert a catastrophic effect on the livelihood of a sizeable part of the upper class. There were three subsequent phases of military activity in Finland during the nineteenth century, from 1812 to 1830, from 1854 to 1868 and from 1881 to 1901, but the number of troops raised during these periods was never large and only the Guards Finnish Rifle Battalion enjoyed a continuous existence until its disbandment in 1905.² The very impermanence of the Finnish forces, their limitation to infantry or rifles (though there was also a small naval unit for some years), and their restricted size encouraged service in the Russian army, by contrast a vast and stable force, in which career opportunities were wide and constant and where the prospect of active service appealed to a keen officer. The Russian navy, which sailed far beyond the Baltic and Black Seas, had its own attraction to the seafaring Finns.

But Russian service was attractive, too, even to the less adventurous members of the Finnish upper class, during the first half of the nineteenth century because the opportunities for suitable occupations in Finland were so few. Pressure to obtain civil and military posts in Finland was reduced by some members of the upper class entering the Russian army and navy which had a large and continuing need for officers.³ The existence in Finland of an officer training school, founded at Haapaniemi in Savo in 1812 and transferred to Hamina in 1819 as the Finnish Cadet Corps, resulted in the production of a steady stream of Finnish officers for whom there was no employment except in Russian service.⁴

Before the reform of military education in Russia in the 1860s, the recruitment of officers was based, with minor exceptions, not on education or ability but on birth. Thus nobles were privileged in being able to attend military educational institutions, such as cadet corps, which gave them the possibi-

lity of a good start to a military or naval career. Nobles who entered military service as volunteer non-commissioned officers- the method by which the majority of officers was obtained - had to serve for a shorter time before they were commissioned than members of other groups which enjoyed the privilege of entry as volunteers, such as the sons of clergy or of merchants.

Although the Russians were happy for Finns to become officers, problems arose in fitting them into the social categories used in Russia. The principle was established as early as 1820 that Finns stood in the same position in relation to entry to Russian military service as the corresponding Russian privileged estates.⁵ Although the interpretation of this principle caused difficulties, the system of entry according to privilege was not a handicap to the majority of Finns who wanted to become officers since they were the sons of officers, or of officials, or nobles, all categories actually encouraged by the system to enter military service.

To enter Russian service was, of course, an action which in many cases was not undertaken without serious thought. There was at first reluctance to enter the foreign world that the Empire represented. Nevertheless, by the 1820s, when the first generation brought up since the beginning of Russian rule was reaching military age, old antipathies to Russia as the former enemy of Sweden and Finland had lessened or vanished, the Empire seemed less strange and a greater willingness to enter the Russian army was to be expected. By this time, too, the battalions of the Russian garrison in Finland were accepted as having close ties with the country.

The 1830s and 1840s witnessed a number of measures to encourage Finns to enter the Russian army and navy. The Finnish Cadet Corps was enlarged to an establishment of 120 cadets, scholarships for Finns were introduced at the Russian Naval Cadet Corps and at the Pavlovsky Cadet Corps

which trained army officers. The most remarkable Finnish privilege in respect of military education in Russia, the unique reservation of places for Finns at the exclusive Page Corps, was instituted a little later, in 1855. These scholarship arrangements persisted, with various modifications, until 1917. Of great significance, too, was the setting up, with financial aid from the Finnish government, in 1846 of a Yunker School in Helsinki to train as officers young men who entered the Russian army in Finland as volunteers. (In the Russian army at that time the term yunker designated a noble accepted for service as a volunteer before becoming an officer.) For the greater part of its existence the Helsinki Yunker School emphasised the teaching of the Russian language to Finns, a subject which always proved difficult to those Finnish potential officers who were entirely reliant on Russian taught in Finnish schools.⁶

Demand to enter Russian service probably reached a peak during the reign of Nicholas I (1825-55) and official encouragement of cadets and volunteers was partly a response to existing pressure to become officers. In addition, some prominent Finns looked on service in Russia as a means of drawing Finland into closer contact with the Empire as well as providing, for political and administrative reasons, a group of Finns who would acquire - particularly if educated in Russia - a thorough knowledge of the Russian language. The reign of Nicholas I was a time when there were few career opportunities in Finland, few Finnish military units, and few opportunities in Russia itself outside military service. Prejudice against Russia as the old enemy had died in Finland and the new Finnish nationalism had not yet gained wide support. Nor had Russian nationalism come to influence what remained the service of the sovereign. The low standards of education and training of much of the Russian officer corps were actually to the advantage of those Finns whose knowledge of Russian was poor.

However, after 1860 many of the factors conducive to the entry of Finns into Russian military service were reversed. The Russian garrison in Finland seemed more alien as units were rotated regularly. The spread of education in Finland gave in theory more men the qualifications to become officers - though the Russian language was less taught - just when the educational requirements of the army were rising and the importance of the social origin of potential officers was reduced. In practice, the improvement of career opportunities both in Finland and in Russia with the expansion of industry and trade caused service as an officer to represent only one of many careers open to a rapidly growing body of educated - and increasingly Finnish-speaking - men. Many of the new occupations were financially more attractive than service as an officer and this fact was not lost on young men deciding on their careers.

A further disincentive to becoming an officer in Russian service was the change in the worse in opinion in Finland towards Russia and in Russia towards Finland. Student circles in Helsinki in the 1850s had already felt that to enter Russian service was improper. This view was strengthened and widened by the growth of liberal opinion in Finland. With the revival of the Diet and the institution of economic reforms which helped to separate Finland from Russia, Finnish autonomy came to mean more. Finland and not the Empire became increasingly the focus of Finnish loyalty. A consequence of this was the unwillingness even of members of the Finnish government to see advantage for Finland in the encouragement of the service of Finns as Russian officers.

Reaction in Russia to the development of what appeared to be a foreign state within its borders became unfavourable and provoked the constitutional conflict with Finland at the end of the nineteenth century. At this point, some Finnish officers serving in Rus-

The Russian Yunker School in Helsinki trained many Finns as infantry officers. This group, photographed outside the School in 1867, includes a Finnish instructor and several Finnish pupils. (photograph: Museo-virasto)

sia began to experience a clash of loyalties between Finland on the one hand and the Emperor, the Empire and the armed forces on the other. A few Finnish officers left the service but many remained, avoiding any concern with politics, keeping away from units stationed in Finland, and generally not encountering prejudice on the part of their Russian colleagues. The russification policy did, however, contribute to the decline in the number of Finns willing to become officers in the Russian army and navy.

For these various reasons, the broadening of the recruitment of the Russian officer corps after education rather than social origin had become the principal criterion for becoming an officer in the 1860s and 1870s did not result in an increasing number of officers from

Finland. In fact the decline in the number of Finns at the Helsinki Yunker School was a factor leading to its closure in 1879 since the Finnish government felt it was no longer getting good value for its contribution to the School's upkeep. Closure of the School in turn reduced the opportunity for Finns to train as officers. The closure of the Finnish Cadet Corps in 1903 because of Russian nationalist pressure dealt an even more severe blow to Finns seeking a military education since Finnish boys brought up in Finland were usually inadequately prepared in the Russian language to enter cadet corps in Russia. The decline in the number of Finns serving as officers in the Russian army and navy reflected the growing differentiation of Finland from the Empire as political changes followed the growth of Finnish and Russian nationalism.

There is plenty of information, much of it contemporary, about the numbers and names of Finns in Russian service.⁷ None of this information is official partly because Russian service records were interested in social origin rather than in nationality and partly because upper class Finns were excluded from the system of registering Finnish migrants in Russia that was maintained by the Finnish Passport Office in St Petersburg. Moreover, even those Finns who made contemporary estimates of the number of Finnish officers had considerable problems in deciding who was a Finn. Surnames were not always reliable indicators of nationality since many Swedish-Finnish names were duplicated by German names in the Baltic provinces. Second and third generations of Finns might be completely russified even if still legally Finnish. Nevertheless, it may be estimated that up to 4,000 Finns served at some time as officers in the Russian army and navy between 1809 and 1917. By the early 1830s there were some 400 Finnish officers in the Russian army and navy; this had risen to at least 700 by 1850. Thereafter the number fell and it had dropped to under 400 by 1914.

A very large proportion of upper class families had members in Russian service though this is not to say that they all served in Russia. It was, for example, estimated in 1833 that about half of the officers of the battalions of the Russian garrison in Finland were Finns,⁸ but many of these officers would never have served in the Empire. However, just over a fifth of all adult males belonging to the Finnish nobility (143 out of 695) were serving in Russia in about 1850 and rather less than a fifth in 1871. Even in 1916 about a tenth of Finnish noblemen (130 out of 1,231) were serving in Russia.⁹

Thanks to the existence of the Finnish Cadet Corps exclusively for Finns - though not just for Finnish nobles - and the scholarships for Finns at Russian cadet corps, a notable proportion of Finnish officers obtained the best type of preparation available for a military

career. Thus 702 of the 955 cadets commissioned from the Finnish Cadet Corps during its long existence entered Russian units, while some of those who entered Finnish units would have transferred subsequently to Russian service. Over 100 Finns became officers after attending the Naval Cadet Corps in places specially reserved for Finns. About the same number attended the Page Corps. Military education at these privileged establishments facilitated the entry of Finns to the guard, since those who completed such courses with the best results could be considered for commissions in guards regiments. This was advantageous in that many of the army's senior officers were drawn from the guard. A good education also improved chances of entering the artillery and engineers, which demanded a relatively high standard, and of subsequently attending the general staff academy and other academies for specialist officers. Officers who entered the army as volunteers were less likely to advance far in their careers but for some years even Finns who became officers in that way had the advantage of attending in Helsinki a yunker school which had been set up well in advance of the foundation of such establishments throughout the army.

Finnish officers served in all branches of the army and navy - a few even in the Cossacks - but they tended to be concentrated disproportionately in the guard, the artillery, the general staff and the engineers, in other words in the most prestigious and influential areas. Because of their tendency to enjoy privileged training, and of course also because of their ability, the number of high-ranking Finns exceeded the proportion of Finnish officers in the army and navy as a whole. Yrjö Koskinen, writing in 1877, calculated on the basis of names in official army lists that forty-two Finns were serving as generals, a figure which exceeded comfortably the total of thirty-two generals in the army of Sweden and Norway. He commented, not unreasonably, that "If we lack soldiers, at

least we have no shortage of commanders".¹⁰

Some Finnish officers achieved considerable fame. General Anders Edvard Ramsay, who commanded briefly in Poland in 1863, rose high in the favour of the Emperor. General Axel Gadolin was one of the great artillery technicians of the Russian army, whose work is mentioned with praise by modern Soviet writers, who conveniently forget his nationality. General Oskar Gripenberg commanded at the luckless battle of Sandepu during the Russo-Japanese War, resigning in disgust at the conduct of his commander-in-chief. Admiral Theodor Avellan, as director of the Navy Ministry, bore a share of responsibility for the naval disasters of the same war - and was sacked. Quite apart from ordinary military and naval service, Finnish officers in Russia ran armaments factories, surveyed remote areas, and built railways.

The consequences of the service of Finns in the Russian army and navy are hard to assess. The Finnish historian E. G. Palmén, writing in 1908, concluded an article about Finns in foreign service with the words, "A regretful fatherland remembers each one who has grown up here to be capable of work in order to give to other lands and peoples the fruits of their labours. But no matter where his career has taken him, each one, tossed by fate on foreign shores, deserves the respect and gratitude of future generations for preserving the virtue of his forefathers and for bringing honour to the name and nation of Finland".¹¹ For Russia, the Finnish officers represented a generally reliable and capable group of officers. General Nikolai Nikolaevich Murav'ev (1794-1866) considered that Finns "have always performed their duties correctly and efficiently and that as men they have always been both honourable and devoted".¹² Finns in Russian service enjoyed their own society and met together when they could but they were not clannish and exclusive in their social life. They escaped the resentment sometimes aroused by the Germans and the mistrust that

affected relations with the Poles, two nationalities by which they were always heavily outnumbered.

The educated Russians' view of Finland and the Finns, which was not initially particularly favourable, may have been modified in the middle of the nineteenth century by contact with members of the Swedish-speaking upper class who were serving as officers. Some Finnish officers, who had gained the confidence of the Emperor or of Russian statesmen, returned to Finland in senior governmental and administrative positions, bringing with them some knowledge of Russian affairs and conditions that may have been of use to their homeland. Their appointments, though latterly unwelcome in Finnish quarters, deferred the placing of Russians in the Finnish administration until Russian nationalist pressure undoubtedly caused in Finland because influence as well as merit played a part in obtaining jobs for officers in Finland and because, at the end of the autonomy period, some were appointed because of their compliance towards Russian policy. Jac. Ahrenberg's novel *Vår landsman* (Our Countryman - a familiar way of referring to Finns in Russia), published in 1897, concluded with the hero, a Finnish colonel in Russian service, arranging through a grand duchess, an influential prince and the war minister for his appointment as director-general of the Finnish customs department, in spite of the proposal by the Finnish government of a better qualified candidate. The significance of this conclusion, in which the hero exchanged the officer's mess, the avenues and palaces of St Petersburg for the customs men, publicans and sinners in poor Finland, would not have been lost on the contemporary reader.¹³

In a sense the final consequence of the service of Finns as officers in Russia was the contribution such men made to the victory of the White Army in the Finnish Civil War of 1918. Not only Gustaf Mannerheim, the commander-in-chief, but other senior officers had gained experience in the Russian army

during the World War. Previously loyal to the Emperor, they helped after the Revolution to establish Finnish independence.

But there may have been a less obvious but important consequence of the service of Finns in Russia. At the beginning of the autonomy period there were fears in Finland of a possible decline in the upper class because of the lack of official posts to provide a livelihood for its members.¹⁴ The upper class was in any case small both in absolute numbers and in relation to the rest of the population - some 19,000 out of 1,177,000 in 1820. What would have happened to the Finnish upper class and to Finland

had the possibility of Russian service not existed when career opportunities at home were so severely limited? The fears felt in Finland might have been realised and a diminution of the upper class occurred, notably through emigration to Sweden, which would have affected the viability of the incipient Finnish state. It is true that service in the Russian army and navy involved not only the hazards of military life but also the risk of assimilation into Russian society. But if many Finnish officers died for the Empire or became russified, many - perhaps the majority - retained strong ties with Finland and were not irrevocably lost to their homeland.

Notes

1. For a fuller treatment of the subject of this article see J.E.O. Screen, *The entry of Finnish officers into Russian military service, 1809-1917*, University of London Ph.D. thesis, London, 1976.
2. On the Finnish armed forces and on Finns in Russian service see Jarl Gallén, 'La Finlande militaire au temps du Grand-Duché (1809-1917)', *Revue internationale d'histoire militaire*, no. 23, 1961, pp. 193-211.
3. The occupations of the upper class are discussed in Kaarlo Wirilander, *Herrarsväkeä. Suomen säätyläistö 1721-1870*, Helsinki, 1974 (*Historiallisia tutkimuksia*, 93).
4. There is a history of the Finnish Cadet Corps by G. A. Gripenberg, *Finska kadettkåren och dess kamratskap*, Helsingfors, 1912 (*Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland*, CVIII).
5. See J. E. O. Screen, 'Undersåte och medborgare: finländska officerare i rysk tjänst', *Historisk tidskrift för Finland (HTF)*, vol. 63, no. 1, 1978, pp. 21-29, and J.E.O. Screen, 'Närgra synpunkter på officersutbildningen i Ryssland och Finland under autonomins tid', *HTF*, vol. 59, no. 2, 1974, pp. 81-109. The latter

describes in general the arrangements for training Finns as officers.

6. On the Helsinki Yunker School see J.E.O. Screen, 'Helsingin Junkkarikoulu', *Sotilaisaikakauslehti*, vol. 54, no. 9, 1979, pp. 620-624.
7. For example, the National Archives of Finland has such material in its collection *Venäjän armeijassa palvelleet suomalaiset*.
8. Frans P. von Knorring, *Gamla Finland eller det fordna Wiborgska gouvernementet*, Åbo, 1833, p. 181.
9. P. O. von Törne, *Finlands Riddarhus 1818-1918*, II, Helsingfors, 1935, p. 269.
10. In *Uusi Suometar*, 6.VII.1877.
11. E. G. Palmén, 'Suomalaiset vieraan maan palveluksessa', *Oma maa. Tietokirja Suomen koidelle*, II, Porvoo, 1908, pp. 341-342.
12. I.I. Evropeus, 'Nikolai Nikolaevich Murav'ev', *Russkaya starina*, 1874, tom XI, pp. 183-184.
13. Jac. Ahrenberg, *Vår landsman*, Helsingfors, 1897. On the novel see Erik Ekelund, *Jac. Ahrenberg och östra Finland. En litteraturhistorisk studie med politisk bakgrund*, Helsingfors, 1943 (*Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland*, CCXCV), pp. 271-288.
14. Cf. Wirilander, *op. cit.*, p. 188, 190.

Suomalaiset upseerit Venäjän armeijassa ja laivastossa (1809-1917)

Vuoden 1809 jälkeen Suomen jouduttua Venäjän valtaan alkoi säätyläisiä mennä Venäjän armeijaan palvelemaan upseereina. Kannustimena tähän olivat toisaalta riittävän suurten sotajoukkojen puuttuminen Suomesta, toisaalta Suomeen aikaisemmin perustettu upseerien koulutuslaitos: Suomen kadettikoulu. Suomessa toimiva venäläinen varuskunta otti mielellään vastaan suomalaiset vapaaehtoiset potentiaalisina upseereina ja 1800-luvun alussa Suomen säätyläiset mielellään menivät Venäjän asepalvelukseen, koska Suomessa ei ollut saatavilla sopivaa työtä ja heitä auttoi periaate, jonka mukaan värväys perustui ennen 1860-lukua enemmän sosiaaliseen syntyperään kuin koulutukseen tai kykyihin.

Nikolai I hallituskaudella (1825-55) eräät venäläiset kadettikoulut järjestivät stipendejä suomalaisia varten, Suomen Kadettikoulua laajennettiin ja Junkkarikoulu perustettiin Helsinkiin erityistavoitteena opettaa mahdollisille suomalaisille upseereille venäjän kieltä. Näinä vuosina saavutti suomalaisten liittyminen Venäjän palvelukseen huippunsa. Selvä väheneminen alkoi 1860-luvulta lähtien kun sosiaaliset ja taloudelliset muutokset laajensivat mahdollisuuksia karriäärin tuomiseen ja kun nationalismin kasvu veti Suomea ja keisarikuntaa erilleen. Suomen hallitus ei enää halunnut auttaa suomalaisia palvelemaan venäläisinä upseereina ja sen muuttunut asenne oli syynä Helsingin Junkkarikoulun sulkemiseen vuonna 1879. Venäjän kansallismielinen politiikka sai aikaan Suomen Kadettikoulun sulkemisen vuonna 1909. Niinpä mahdollisuudet astua Venäjän palvelukseen supistuivat, samalla kun muut tekijät vähensivät suomalaisten

mielenkiintoa luoda sotilaallista tai laivastokarriääriä keisarikunnassa.

Ehkä noin 4000 suomalaista palveli Venäjän armeijassa ja laivastossa upseereina ajanjaksona 1809-1917. Kiitos Suomen Kadettikoulun ja Venäjän kadettikoulujen stipendijärjestelmien monet suomalaiset nuoret miehet saivat parhaan mahdollisen upseerikoulutuksen armeijassa ja laivastossa. Suomalaiset toimivat useimmiten arvossa pidetyimmässä ja vaikutusvaltaisimmissa armeijan osastoissa: vartiointitehtävissä, tykistössä, yleisesikunnassa ja pioneereina. Suomalaisten suhteellinen osuus kenraali- ja amiraalikunnassa ylitti suomalaisten osuuden upseerikunnassa kokonaisuudessaan. Tämä oli heijastusta suotuisista olosuhteista, joiden aikana monet astuivat palvelukseen, yhtä hyvin kuin henkilökohtaisista kyvyistä.

Suomalaiset edustivat kyvykästä ja luotettavaa upseeriryhmää, jotkut heistä kunnostautuivat päällikköinä tai teknillisessä työssä. Joitakin suomalaisia upseereita oli nimitetty korkeaan asemaan Suomen hallituksessa ja hallinnossa, käytäntö joka ajan pitkään herätti katkeruutta, mutta kauan esti venäläisten nimittämisen sellaisiin virkoihin. Venäjän armeijassa palvelleet suomalaiset upseerit olivat avainasemassa Valkoisten joukoissa vuoden 1918 kansalaissodassa ja auttoivat tekemään Suomesta itsenäisen valtion. Kuitenkin ehkä tärkeämpi seuraus palveluksesta Venäjällä oli hankkia Suomen säätyläisille 1800-luvun ensimmäisellä puoliskolla toimeentulolähde, jota ilman olisi esiintynyt laajaa säätyläisten muuttoliikettä Ruotsiin, joka taas olisi vaikuttanut alkuasteella olevan Suomen valtion elinkykyyn. Synnyinmaa ei ollut lopullisesti menettänyt monia Venäjän armeijassa ja laivastossa palvelleita suomalaisia.

ETELÄ–POHJANMAAN JÄRVISEUDUN SIIRTO- LAISUUS—

taloudellisten vaikuttimien kautta joukkoliikkeen mukaiseen käyttäytymiseen.

Dos. Toivo Nygård, Jyväskylän yliopisto
Artikkelin tiedot perustuvat kirjoittajan Järvisseudun Historia II:n väestöä, asutusta ja yhteiskuntaa koskevaan käsikirjoitukseen.

Siirtolaisuus on ollut ja on yhä Etelä-Pohjanmaan Järvisseudun oleellisia väestöilmiöitä. Jo klassiseksi muodostuneessa tutkimuksessaan Anna-Leena Toivonen totesi, että voimakkaan siirtolaisuutensa vuoksi ”järvikunnat” puolustaisivat erinomaisesti paikkaansa hänenkin tutkimuksessaan, mutta jätti lähinnä talousmaantieteellisten tekijöiden vuoksi alueen tehtävänsä ulkopuolelle. Ähtävänjoen seuduthan olivat vielä viime vuosisadan lopullakin rintamaiden jokilaaksoista katsoen takamaata, jonka yhteydet Etelä-Pohjanmaan keskusalueisiin olivat vähäiset.¹ Järvisseudun siirtolaisuuden systemaattinen tutkiminen jäi silloin ja on jäänyt edelleen suorittamatta, vaikka - kuten jo Toivosen sanoista käy ilmi - ”järvikunnat” siirtolaisuutensa kannalta olivat ja yhäkin lienevät ovat ”pohjalaisempia” kuin Etelä-Pohjanmaan maakunnan omat keskusalueet.

Nykyisessäkin siirtolaisuustutkimuksessa² lienee pääkysymys: miksi lähdettiin? Vaikka tutkitaan siirtolaisuuden määrää, laatua, joukon koostumusta, sen uusia oloja, siirtolai-

suuden vaikutuksia, joudutaan aina palaamaan lähtökohtaan, mikä ilmiön aiheutti. Vastausta pienemmänkin alueen puitteissa haettaessa on jouduttu pohtimaan mm. suhdannevaihteluita, Pohjanmaan talouskehitystä, väkiluvun kasvun aiheuttamia ongelmia, väestön yleistä voimistunutta liikkuvaisuutta, talojen perimystä, alenevaa säätykiertoa, poliittisia oloja, arvostuskysymyksiä ja joukkoliikkeiden luonnetta. Nämä tekijät ovat yleisenä taustana tässäkin esityksessä. Eriytyisen suuri huomio on syytä kohdistaa siirtolaisuuden alkuun, jolloin lähtemisen vaikuttimia voidaan paremmin jäljittää. Joukkoliikkeeksi muodostuneen ilmiön kehitykseen sekaantuu sen sijaan niin paljon tekijöitä, että niiden konkreettinen osoittaminen on hyvin vaikeaa. On myös syytä verrata siirtolaisuuden alkamista Järvisseudulla saman ilmiön sijoittumiseen ruotsinkielisissä naapuripiirissä, ts. testata kielirajan merkitystä siirtolaisuuden leviämiseksi.³ Kielirajahan yhtyy Evijärven ja Korttesjärven rajoihin.

Jepualta lähti ensimmäinen Amerikan siirto-

lainen passiluettelon mukaan 1870 ja Teerijärveltä 1871. Mutta jo kahta vuotta myöhemmin suuntasi matkansa valtameren taakse kolme kortesjärveläistä ja peräti viisi lappajärveläistä. Kun 1874 liittyi matkaan alajärveläinen voidaan sanoa Amerikankuumeeseen sairastutun melko samanaikaisesti kielirajan molemmin puolin. Yleensä 1870-luku kuitenkin oli melko laimeaa aikaa siirtolaisuuden kehityksessä. Todennäköisesti määräävämmään taloudelliset suhdanteet osaltaan vaikuttivat asiaan. Ruotsalaisalueelta taas oli vanhastaan totuttu käymään Pohjanlahden länsipuolella töissä. Ruotsiin oli helppo mennä, jos huhut valtamerentakaisen maan oloista olivat kielteisiä. Järviseu-dulta-kin oli jo 1860-luvulla - mahdollisesti aikaisemminkin - lähtenyt siirtolaisia Ruotsiin, Venäjälle ja Ruijaan. Järviseu-dun naapureina olleista pienistä kunnista alkoi laajemmassa mitassa käynti Ruotsissa samaan aikaan kuin Järviseu-dulta eli 1870-luvun lopussa, joten nämä kunnat yhdessä Järviseu-dun pitäjien kanssa muodostavat jonkinlaisen siirtolaisuuden periferia-alueen Etelä-Pohjanmaalla.

Järviseu-dun siirtolaisuus Ruotsiin, Venäjälle ja Ruijaan 1861-1891 ⁴

	Lappa-järvi	Evi-järvi	Kortes-järvi	Vimpeli	Ala-järvi	Soini	Lehti-mäki	Yhteensä
Siirtolaisia 1861-91	226	18	34	29	49	1	1	358

Sosiaaliselta rakenteeltaan muuttaneiden joukko saavutti jo tässä vaiheessa koostumuksen, jonka se säilytti Amerikankuumeenkin aikana. Venäjälle ja Ruotsiin menivät tai siellä käväisivät talolliset, heidän poikansa, torpparit, rengit, itsellismiehet ja mäkitupa-laiset. Heidän joukkoonsa olivat liittyneet varsin pian myös piiat.

Evijärven kuntakokous kiinnitti jo 1875 siirtolaisuuteen huomiota. Kuntakokous oli nimittäin yksimielinen siitä, että torpparit ja itsellismiehet matkustavat hyvin paljon ansiotyöhön muihin maihin. Seurakunta oli liian usein saanut maksaa varattomien palaa-jien matkakulut. Tämän lisäksi seurakunta oli saanut elättää heidän vaimojaan ja lapsi-

aan sen aikaa, kun miehet olivat poissa koti-pitäjästään. Jokainen pitäjistä ulkomaille menevä torppari tai itsellismies veloitettiin hankkimaan kaksi kelvollista talon isäntää takaamaan, että maksaisi seurakunnalle ta-kaisin sen, mitä heidän perheidensä huoltoon kului. Takaus oli annettava kunnallis-lautakunnan esimiehelle ennen kuin tämä antaisi "matkakirjan"⁵ eli suosituksen nimis-miehelle kun passihakuprosessi oli menossa. Asiakirja osoittaa jo näin varhain miten siirtolaisuuteen suhtauduttiin ja miksi asenne oli negatiivinen. Tärkeämpää on kuitenkin, että kokouksen kannanotto kiistattomasti todistaa, kuinka siirtolaisuuden jo 1870-lu-vun alkupuolella on täytyntä olla melkoista Evijärvelläkin.

Järviseu-tulaisten Amerikkaan muuton aloit-tivat vuonna 1872 lappajärveläiset ja kortes-järveläiset. Alajärveltä kiirehti valtameren taakse menevään laivaan ensimmäinen henki-lö vuotta myöhemmin. Tämän jälkeen seu-rasi pysähdys, sillä ainakaan suoraan kotipai-kaltaan ei järviseu-tulaisia mennyt uuteen maanosaan ennen vuotta 1878, jolloin kol-

me lappajärveläistä uskalsi poiketa totutuilta Ruotsin tai Pietarin teiltä. Ja vasta 1880-lu-vulla siirtolaisuus tuli muotiin Järviseu-dulla-kin.

Jos Järviseu-dun eräiden ja niiden naapurina olleiden ruotsinkielisten kuntien Amerikan siirtolaisuuden alkamiskohta 1870-luvun alussa oli sama, eroa ei ole myöskään siirto-laisuuden intensiteetissä ensimmäisellä nou-sukaudella eli 1880-luvulla. Ainakin passi-luettelosta saatujen tietojen perusteella näyt-tää siltä, että Järviseu-dun kunnat, etenkin Lappajärvi, Kortesjärvi ja Alajärvi eivät suu-restikaan eroa läheisistä ruotsinkielisistä kunnista. Teerijärveltä ja Ähtävältä tuntuu siirtolaisuus alkaneen jonkin verran aiemmin,

Järviseudun sekä Ähtävän, Teerijärven, Purmon ja Jepuan siirtolaisuus 1879-1891.⁶

	1879	-80	-81	-82	-83	-84	-85	-86	-87	-88	-89	-90	-91	Yhteensä
Alajärvi	1	2	26	17	10	18	30	13	60	53	49	83	52	403
Evijärvi	-	2	13	6	27	6	4	27	81	50	30	61	39	346
Kortesjärvi	-	-	1	3	11	22	1	8	64	22	44	64	14	254
Lappajärvi	-	4	12	13	26	43	1	27	108	40	28	97	38	437
Lehtimäki	-	-	-	-	1	-	-	1	23	28	14	19	5	91
Soini	-	2	-	-	-	-	-	-	3	15	22	12	10	62
Vimpeli	-	3	7	10	14	7	2	9	46	13	11	40	10	162
Ähtävä	-	20	24	23	25	1	7	18	13	16	-	2	5	154
Teerijärvi	3	15	44	34	24	6	4	4	15	3	8	4	8	172
Purmo	1	5	4	15	17	1	1	20	65	8	3	-	-	140
Jepua	-	1	6	2	1	9	-	3	49	7	60	64	30	232

mutta sen sijaan Purmosta ja Jepualta siirtolaiset lähtivät jonkin verran myöhemmin kuin esimerkiksi Alajärveltä ja Lappajärveltä. Yleinen liikkumattomuus ei selitä asiaa. Ruotsinkielisistä kunnista mentiin edelleen Ruotsiin. Kysymys oli jonkinlaisesta korvautuvasta siirtolaisuudesta; jos ei valtameren taakse, ainakin Ruotsiin.⁷

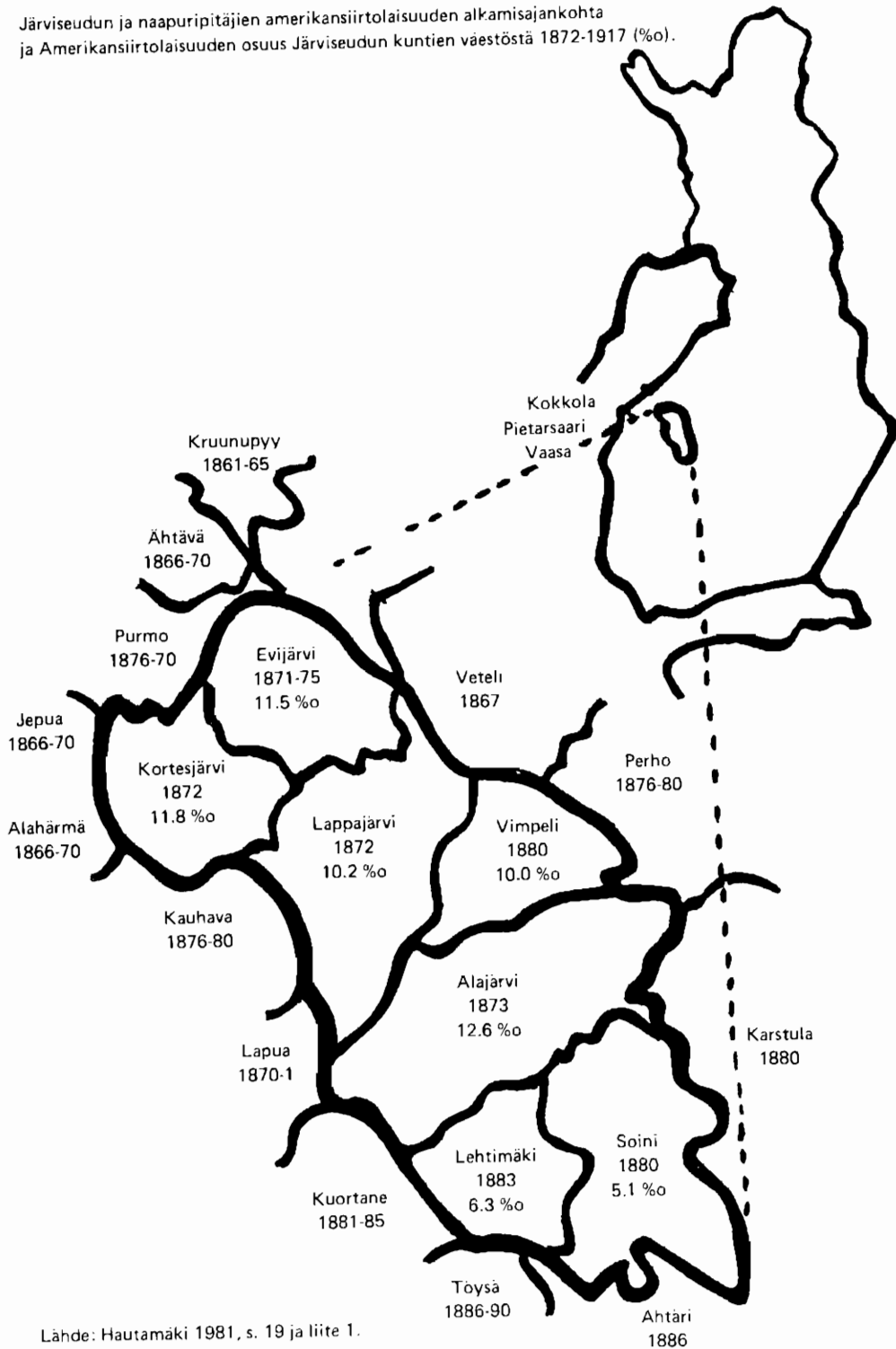
Alajärvellä elettiin jo kahdeksankymmenluvun lopulla ja vuonna 1890 kiihkeän siirtolaisuuden vaihetta. Vielä kolme seuraavaakin vuotta (1891-1893) olivat meren taakse menemisen aikaa, mutta sitten seurasi pysähdys, ja suhdannenusu Amerikankuumeessa tavoitettiin uudelleen vasta vuonna 1899. Jos verrataan Järviseudun eri pitäjien yhdeksänkymmenluvun siirtolaisuutta, Alajärven siirtolaisuus oli numeerisesti suurinta. Vuoden 1893 suuren siirtolais määrän lienee ainakin osaltaan aiheuttanut edellisenä kesänä koettu kato. Samanlainen tilanne tunnetaan provokoineen vuoden 1899 suuret siirtolais määrät, sillä silloinhan Järviseudulta lähti tilaston mukaan 1 023 henkeä eli 35,6 % Järviseudun asukasmäärästä. Mainittuna vuonna Kortesjärveltä ja Lappajärveltä lähti enemmän kuin minään muuna vuonna siirtolaisia. Vuoden viljasato oli heikko, mm. juuri Lappajärvellä ja Vimpelissä.⁸

Vaikka moderni tutkimus onkin yhä enentyvästi alkanut tähdentää ns. Amerikan suhdanteiden merkitystä siirtolaisuuden liikkeelle panevana voimana, tuntuu kuitenkin siltä, että ellei kotipaikalla olisi ollut kielteisiä te-

kijöitä, olisi siirtolaisuus voinut jäädä hyvin vähäiseksi, niin täsmällisesti siirtolaisuuden huippukohtat liikkeen alkuvaiheessa ovat kotoisten sekä taloudellisesti että poliittisesti kielteisten tekijöiden kanssa samanaikaisia. Tämä koskee myös ruotsinkielisen alueen taloudellis-yhteiskunnallista tilaa viime vuosisadan lopussa ja tämän vuosisadan alussa. Ei tarvitse muuta kuin silmäätä näiden pitäjien maatalousväestön rakenteesta kertoviin lähteisiin, niin löytää kyllä "siirtolaistekijän", jolla tuskin on kilpailijaa. Mäkitupia oli niin paljon, että pakostakin tulee mieleen kysymys, millä väestö muuten olisi elättänyt itsensä, ellei se hakeutunut joko Ruotsiin tai Amerikkaan. Selitelly muuton korvautumisesta toisella on nähdäkseni kehän kiertoa, oireiden tarkastelua. Molemmilla muutoilla oli yhteinen pohja, ja se oli työtä ja toimeentuloa vailla oleva runsas väestö.⁹

Vuoden 1899 jälkeen Järviseudun siirtolaisuus pysyi huomattavana ensimmäiseen maailmansotaan saakka. Suurin pitäjakohtainen siirtolaisten lukumäärä löytyy vuodelta 1902, jolloin Alajärveltä lähti Amerikkaan 412 henkeä eli peräti 62,1 % asukasluvusta. Mutta vuolas oli virta myös Kortesjärveltä, Evijärveltä ja Lappajärveltä. Mainitunkin ajankohdan muuttaneiden lukumäärän suuruuteen löytynee yksinkertaisempi ja maanläheisempi selitys kuin uuden mantereen noususuhdanne. Vuosi 1902 oli nimittäin jälleen katovuosi ainakin Järviseudulla, ja Lappajärven nimismies piti viljasatoa huo-

Järviseudun ja naapuripitäjien amerikansiirtolaisuuden alkamisajankohta ja Amerikansiirtolaisuuden osuus Järviseudun kuntien väestöstä 1872-1917 (%o).

Lähde: Hautamäki 1981, s. 19 ja liite 1.

noimpana kymmeneen vuosiin. Alajärven nimismiehen mukaan kylvetyistä jyvistä saatiin vain kolminkertainen tulos, kun sato tavallisesti hänen mukaansa oli noin seitsenkertainen.¹⁰ Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, etteikö myös silloinen Amerikassa vallinnut noususuhdanne olisi vaikuttanut. Omalla kotipaikalla sattunut kato ja vieraan maanosan hyvät näkymät, joista tieto levisi jo tuohon aikaan nopeasti, vaikuttivat yhteisesti asiaan. Mutta tuskin kumpikaan yksinään olisi muuttoa käynnistänyt. Unohtaa ei myöskään voi sitä, että ainakin Korttesjärvellä suuri osa Amerikkaan menneistä oli kutsuntaiässä.¹¹ Vuoden 1901 asevelvollisuuslaki seuraavan vuoden kutsuntoineen saattoi altistaa nuoren

mielen siirtolaisuudelle.

Informaation kulun vaikutuksen siirtolaisuuteen voi myös havaita, sillä tapa lähteä meren taakse näyttää ”kulkeneen” ylimalkaisesti aivan kuin Ähtävänjokea vastavirtaan ja saapuneen Soiniin ja Lehtimäelle, siis Järviseedun periferiaan, huomattavasti myöhemmin kuin Korttesjärvelle, Lappajärvelle ja Alajärvelle. Enää siinä vaiheessa, kun siirtolaisuuden valtavihe elettiin Soinissa ja Lehtimäellä (1905 ja 1906), vuodentulo ei näytä vaikuttaneen asiaan, sillä kummassakin pitäjässä saatiin mainittuina vuosina tavallinen sato.¹²

Järviseedun siirtolaisuus 1892-1918.¹³

	Alajärvi	Evijärvi	Korttesjärvi	Lappajärvi	Lehtimäki	Soini	Vimpeli	Yhteensä
1892	81	35	36	64	36	18	30	300
1893	112	96	71	96	35	27	25	462
1894	14	10	1	5	0	2	1	41
1895	24	78	78	49	0	4	28	261
1896	67	78	46	58	17	4	16	286
1897	14	14	15	15	0	0	1	59
1898	48	46	41	69	0	0	44	248
1899	347	147	196	203	0	5	125	1 023
1900	257	85	81	115	4	9	38	589
1901	217	104	115	135	10	9	40	630
1902	412	177	152	159	14	7	61	982
1903	182	60	47	93	9	24	50	465
1904	134	94	71	52	11	12	35	409
1905	186	105	122	147	61	63	96	780
1906	148	92	106	99	47	101	87	680
1907	121	76	78	108	16	56	76	531
1908	49	56	42	32	10	24	10	223
1909	158	82	102	123	57	68	131	721
1910	163	65	90	95	42	51	52	558
1911	43	38	31	45	30	15	17	219
1912	71	83	35	73	16	38	37	353
1913	115	84	97	90	31	41	41	499
1914	23	13	13	15	5	19	18	106
1915	23	13	57	24	9	2	15	143
1916	35	38	16	16	5	24	35	169
1917	24	16	4	92	0	14	14	92
1918	26	6	6	57	0	3	2	57
	3 093	1 799	1 749	2 099	465	640	1 125	10 970

Lähes 11 000 henkeä siirtyi neljännesvuosisadassa Järvisseudulta valtameren taakse. Jos siihen lisätään kahdeksankymmenluvun siirtolaisuus päästään lähes 13 000:een. Kuusi- ja seitsenkymmenluvulla menneiden määrä oli niin pieni, että sillä ei ole merkitystä. Tuo kolmentoista tuhannen siirtolaisen määrä vastasi vuosisadan vaihteessa kahden tai kolmen pienen pitäjän väkilukua eli lähes puolta Järvisseudun väestöstä vuonna 1900. Esimerkiksi Alajärveltä lähti siirtolaisuuden valta-aikana noin kolme ja puolituhatta henkeä siirtolaisiksi. Pitäjän väkiluku pysyi mainittuna aikana kuuden ja seitsemän tuhannen välillä, joten pitäjä muodosti palanneita unohtamatta valtameren taakse suht. koht. siedettävän, Soinin suuruisen kunnan. Lähes samaa luokkaa oli kortesjärveläisten meno Amerikkaan. Keron laskelmien mukaan Alajärvellä, Kortesjärvellä, Evijärvellä, Lappajärvellä ja Vimpelissä Amerikansiirtolaisuus 1870-1914 oli vuosittain yli 10 % keski-ikäisestä väestöstä, siis samansuuruista kuin rannikon ruotsinkielisissä pitäjissä sekä Ylistarossa, Isossakyrössä, Lapualla, Ylihärmässä, Alahärmässä, Halsualla, Perhossa ja Alavudella eli siis siirtolaisuuden vahvoilla alueilla. Alajärven promilleisuus on peräti 13,6, mikä merkitsee keskimäärin yli 76 siirtolaista vuodessa. Määrä on suuri, sillä jaksoon mahtuu vuosia, jolloin siirtolaisia lähti hyvin vähän. Luku on suuri myös siinä mielessä, että koko Suomessa vain Toholampi ja Uudestakaaripeppyyttä muutti vuosittain suhteellisesti enemmän väkeä Amerikkaan.¹⁴

Tässä on omaksuttu pitkälle käsitys, että kotiseudun olosuhteet suureksi - ehkä suurimmaksi - osaksi olivat siirtolaisuuden vaikuttimia. Toteamus ei kuitenkaan kiellä niitä tekijöitä, jotka tutkimuksessa on katsottu kotimaan oloja tärkeämmiksi. Tässä esitetty näkökanta koskee nimenomaan siirtolaisuuden alkuvaihetta. Kun oli kotona huonoa, piti lähteä parempaan tavoittelemaan. Sen sijaan siinä vaiheessa, kun siirtolaisuudesta oli tullut mahtava joukkoliike, Amerikan suhdanteet ovat saattaneet olla ensisijaisia tekijöitä. Tähän jaksoon voi päteä Toivosen toteamus: "valtameren takaisten maitten

'veto' määräsi siirtolaisuuden voimakkuuden. Kotimaan 'työntö' vain hieman lisäsi tai vähensi sitä".¹⁵

Lehtimäen osalta on olemassa kertova lähde, joka puhuu selvästi kotipuolesta vallinneiden olojen merkittävyyden puolesta Amerikan siirtolaisuuden vaikuttimia kartoitettaessa. Kyseessä on kunnanvaltuuston vastaus sosiaalivaltuuston 1921 tekemään kyselyyn siirtolaisuudesta. Vastaajien, kunnanvaltuuston puheenjohtaja Herman Arolan ja kanttori Aaro Vallinmäen mukaan taloudelliset seikat olivat siirtolaisuuden tärkeimpiä vaikuttimia. Mutta vuoden 1900 paikkeilla valtiollisetkin syyt olivat vaikuttaneet etenkin nuorten miesten siirtymiseen Amerikkaan. Vallinmäki ja Arola toivat raportissaan esiin myös ne muut aiemmin luetellut tekijät, jotka yleensä on katsottu siirtolaisuuden keskeisiksi vaikuttimiksi, esim. talon perimyjärjestyksen, talon haltuunsa ottaneen velkaantumisen, Amerikan vapaamat olot ja runsaammat ansiomahdollisuudet. Tämän lisäksi he käsitelivät erityisesti kysymystä, miksi tilattomat, mäkitupalaiset ja torpparit läksivät Amerikkaan.

Heidän mukaansa tilattoman oli mahdotonta saada paikkakunnalla maata, työansioita ei ollut, toimeentulo oli epävarmaa. Vastauksen tämä osa sopii vielä hyvin yleiseen, siirtolaisuuden vaikuttamista annettuun kuvaan. Siihen ei sen sijaan riidattomasti mahdu vastaajien mielipide, että kirjeenvaihto, siirtolaisten kotonakäynnit ja laiva-agenttien kiitohotus eivät olleet juuri ollenkaan vaikuttaneet siirtolaisuuden lisääntymiseen.¹⁶

Kuten sanottu asiakirja on luonteeltaan kertova, paljon näkijän mielipidettä. Sen antama kuva on myös jonkin verran vastakkainen tutkimukselle, joka on tähdentänyt esimerkiksi laiva-agenttien eli jonkinlaisen värväykseen merkittävyyttä¹⁷, mutta toisaalta se erittäin hyvin sopii alueen yhteiskuntarakenteesta, tilakoosta ja vuodentulosta kertoviin tietoihin. Käsitykseen on tehtävä kuitenkin se varaus, että kyseessä on Lehtimäki, moneen Suomen kuntaan verrattuna todella perifee-

rinen alue, josta saatavalla tiedolla ei välttämättä tarvitse olla kovin suurta yleistysarvoa.

”Suhdanneteoriaa” tähdentävää käsitystä taas tukee Alajärven piirin nimismiehen vuoden 1907 kertomuksessa ollut maininta, että siirtyminen Pohjois-Amerikkaan on ollut laimeaa siellä vallitsevien huonojen työansioiden takia.¹⁸ Toisaalta, jos ajatellaan esimerkiksi Alajärven, Korttesjärven, Lappajärven ja Evijärven siirtolaismääriä, voidaan kysyä, eikö väestöllinen suonenisku kyseen vuoteen tultaessa jo ollut sellainen, että ilmiö alkoi tukahtua luontoperäisesti, että sellainen aines, jolla oli halu ja ennen kaikkea kyky muuttaa valtameren taakse oli jo sinne mennyt tai siellä käynyt. Käsitys jää todentamatta, mutta jos oletetaan, kuten on aihetta, että siirtolaisuuden tausta, sen perusta oli suurten kuolovuosien jälkeinen valtava syntyneisyys ja väestönkasvu.¹⁹ Saat- toivat puhtaasti väestölliset tekijät sinälläänkin olla taustana myös siirtolaisuuden laimenemiselle. Akuutit tekijät tietystikin olivat mekanismi, joka toi asian esille.

Sen seikan selvittäminen, millainen oli siirtolaisiksi lähteneiden tausta, antanee lisätietoa myös siitä, miksi yleensä lähdettiin. Järviseu- dun siirtolaisuus varsinkin alkuvaiheessaan oli erittäin miesvaltaista, sillä vasta 1882 uskaltautuivat ensimmäiset kolme piikkaa matkalle. Vuoteen 1894 saakka naisten osuus pysyi selvästi pienempänä kuin mies- ten. Tällöin naisia lähti Amerikkaan enem- män kuin miehiä. Ilmiö oli kuitenkin tila- päinen, sillä jo seuraavana vuonna suhde oli päinvastainen.

Järviseu- dun siirtolaisten sukupuoli²⁰

Aika	Siirto- laisia yht.	Naisia		Miehiä	
		Lm	%	Lm	%
1872-1894	2 347	498	21.2	1 849	78.8

Sukupuolten välistä tasoittumista tapahtui jakson loppuvaiheessa, sillä 1892-94 lähte- neistä ja noin kolmasosa (31.3 %) oli naisia.

Järviseu- dun siirtolaisuus oli alkuvaiheessaan- kin miesvaltaisempaa kuin koko Suomessa. Keron mukaan naisten osuus koko maan siirtolaisista oli 1875-79 28.4 %, 1880-1884 23.9 %, 1885-1889 23.7 % ja 1890-1894 32.6 %. Ainoastaan viimeiseltä jaksolta ole- vat luvut ja Järviseu- dun luvut - tosin vain kolmelta vuodelta 1892-94, ovat lähellä toi- siaan. Järviseu- dun vastaavat luvut olivat 1880-84 4.6 %, 1885-1889 16.3 % ja 1890- 1894 28.3 %. Kero on myös huomauttanut, että Oulun ja Vaasan lääneistä naisia lähti siirtolaisiksi jo alkuaikoina suhteellisesti enemmän kuin muista Suomen lääneistä.²¹ Näin ollen Järviseu- dun alue poikkeaisi siir- tolaisuutensa alkuvaiheessa melkoisesti muus- ta Pohjanmaasta, jos siirtolaisten sukupuolta käytetään mittana. Erohan tosin pieni Jär- viseudullakin myöhemmin. Kero on laske- nut, että koko maassa 1869-1914 siirtolai- siksi lähteneistä 35.1 % oli naisia.²² Tämä luku, ehkä hieman pienempi - vastanee jär- viseutulaistenkin naisten osuutta. Yli kol- masosa alueen siirtolaisista oli naisia, sillä suhteet muuttuivat tälle vuosisadalle tulta- essa. Suomen virallisen tilaston mukaan, joka tosin ei täydellisesti kerro sitä, miten paljon jostakin pitäjistä oli siirtolaisia mennyt Amerikkaan, oli vuonna 1910 Järviseu- dun kuntien Pohjois-Amerikassa olleista kansa- laisista miehiä ja naisia sekä naimattomia henkilöitä seuraavat määrät.²³

Tilanne ei tästä paljonkaan muuttunut, sillä esim. kymmentä vuotta myöhemmin (1920) oli Amerikassa 1381 Alajärven seu- rakunnassa kiinni pysynyttä jäsentä, joista 622 eli noin 45 % oli naisia. Samana aikana oli seurakunnallisen yhteytensä Korttesjär- veen säilyttäneestä 956 siirtolaisesta peräti 47 % naisia. Aulis Hautamäen mukaan Jär- viseu- dun 1872-1917 Amerikkaan menneistä siirtolaisista 34.6 % oli naisia.²⁴

Siihen, että työhön ja elintason parantami- seen liittyvät seikat olivat perustekijöitä, kun siirtolaiseksi aikova teki lopullisen lähte- mispäätöksen, viittaa se, että valtaosa lähti- jöistä oli työkykyisiä ja työikäisiä henkilöitä. Suurin osa lähtijöistä oli nuoria, joilla tuntui

Kuntalaisia Pohjois-Amerikassa 1910

	Miehiä	%	Naisia	%	Yht.	Naimattomia	%
Soini	209	75	112	25	321	279	87
Lehtimäki	259	67	125	33	384	294	77
Alajärvi	783	58	564	42	1 347	973	72
Vimpeli	237	63	138	37	375	274	73
Evijärvi	379	52	343	48	722	630	87
Kortesjärvi	356	55	291	45	647	419	65
Lappajärvi	483	52	440	48	923	698	76
	2 706	57	2 013	43	4 719	3 567	76

elämä olevan vielä edessään. Myönteistä odotusta ei ollut tappanut vuosikymmenien pituinen kova todellisuus.

Noin kolme neljäsosaa siirtolaisista kuului parhaassa työiässä oleviin henkilöihin. Suu-

keinorakenne, 1890 noin 90 % sai elantonsa maataloudesta, jo määräsi maataloudesta elantonsa saavan väestön lähtemään. Vertailu koko maahan ja jopa Etelä-Pohjanmaan sydänalueisiin ei oikein sovi, sillä eihän Järvisuudella ollut yhtään suurta asutus-

Amerikasiirtolaisten ikä 1887-1917 Järvisuudella ja Suomessa.²⁵

Järvisuutu			Koko Suomi		
ikä	määrä	%	ikä	määrä	%
0-19	2 245	31,5	0-20	82 842	36,3
20-29	3 245	45,6	21-30	101 151	44,3
30-39	940	13,2	31-40	30 243	13,3
40-49	381	5,4	41-50	8 686	3,8
50-	120	1,7	51-	3 329	1,5
tuntem.	187	2,6	tuntem.	1 744	0,8
yht.	7 118	100,0	yht.	227 995	100,0

rin osa kuului ryhmään 20-29 vuotta, siirtolaisia meni enemmän kuin seuraavina vuosina, heidän lukumäärästään lähes 40 % kuului mainittuun parhaassa työiässä olevien ryhmään.

Myös siirtolaisten elinkeinoa 1872-1894 osoittavat luvut todistavat, että siirtolaisuuden vaikuttimet olivat hyvin maanläheiset, sillä mainittuna aikana Järvisuuden siirtolaisista peräti 97.8 % sai elantonsa maanviljelyksestä. Metsästyksen ja kalastuksen parista lähti yksi siirtolainen, ja osuus koko lähtijäjoukosta oli 0.05 %. Teollisuudesta, lähinnä pienteollisuudesta, elantonsa saaneita oli 0.8 % ja kaupasta 0.6 %. Alueen elin-

tiheyttä eikä kaupunkia, joka olisi mahdollistanut teollisuuden, kaupan ja liikenteen osuuden kasvun. Toistettakoon kuitenkin Toivosen esittämä tulos, jonka mukaan ajanjaksolla 1876-1892, joka melko hyvin vastaa tarkastelemaamme ajanjaksoa, Etelä-Pohjanmaan siirtolaisista 91.8 % eli siis noin yhdeksän kymmenesosaa kuului maatalousväestöön.²⁶ Toivonen on myös todennut, että vuosisadan loppuun mennessä kotimaassa maataloudesta eläneiden osuus nousi, sillä se oli 1899 93.1 % kaikista eteläpohjalaisista siirtolaisista. Tämän jälkeen osuus alkoi laskea, ja se oli 1909 86.4 %, 1919 enää 79.7 % ja massasiirtolaisuuden päättyessä 1929 70.5 %.²⁷ Järvisuuden siirtolaiset hankkivat elantonsa lähes koko siirtolaisuuden valta-ajan pääasiallisesti maataloudesta ja siihen liittyvistä sivuelinkeinoista.²⁸

Maataloudesta toimeentulonsa saanut ryhmä ei suinkaan ollut yhtenäinen, sitä ei ollut myöskään siirtolaisjoukko. Seuraavassa esitetty siirtolaisten sosiaalinen ryhmitys on suoritettu Reino Keron käyttämää luokitusta noudattaen.²⁹ Ryhmitys saatta jonkin verran yksinkertaistaa todellisuutta, mutta siihen sisältyvät kaikki tärkeimmät yhteiskunnalliset määreet, joilla siirtolaisiksi lahte-
viä voidaan luonnehtia. Kun kyse on maaseudusta, luokitus sopii erinomaisesti. Sen mukaan talolliset ja talollisen lapset kuten myös torpparit ja heidän lapsensa erotetaan toisistaan. Tosiasiallisestihan esim. talollinen ja hänen nuoremmat poikansa eivät suinkaan olleet samassa yhteiskunnallisessa asemassa. Heidän välillään oli suuri ero. Sama koskee selvästi torpparia ja hänen lapsiaan.

Järviseudun siirtolaisten sosiaalinen asema 1872-1894³⁰

	Siirtolaisia	
	Lukumäärä	osuus siirtolaisista %
talollinen	412	17.6
talollisen lapsi	650	27.7
torppari	206	8.8
torpparin lapsi	131	5.6
mäkitupal., itsellinen, loinen	861	36.7
työläinen	54	2.3
muu	33	1.4
	2 347	100

Suurimmaksi eroksi Järviseudun ja esimerkiksi muun Etelä-Pohjanmaan siirtolaisten välillä jää se, että talollisten ja heidän lastensa osuus oli Järviseudulla suurempi kuin muualla Etelä-Pohjanmaalla. Järviseudun maatalouden rakenne ja ennen kaikkea tilakoko tehnevät eron aika ymmärrettäväksi. Ne selittäisivät myös, miksi piikojen ja renkien, kuten muidenkin työläisten, osuus muualla Etelä-Pohjanmaalla oli huomattavasti suurempi kuin Järviseudulla.

Etelä-Pohjanmaan ja koko maan siirtolaisten

sosioekonominen asema ja siinä tapahtuneet muutokset vastaavat suurin piirtein toisiaan. Suurin osa maasta lähteneistähän oli juuri Pohjanmaalta. Tosin maatalousväestön osuus eteläpohjalaisista siirtolaisista oli kautta vuosikymmenien tuntuvampi. Koko Suomesta taas meni enemmän käsityöläisiä, teollisuustyöväkeä ja julkiseen toimintaan liittyvien ammattien harjoittajia. Selitys on yksinkertainen. Maatalousväestön osuus Etelä-Pohjanmaan koko väestöstä oli suhteellisesti suurempi kuin mainitun väestöryhmän osuus koko maan väestöstä.³¹

Läpileikkaus vuosien 1872 ja 1894 välisestä ajasta osoittaa, että siirtolaisuuden taustatekijät ankkuroituvat taloudelliseen maaperään. Kun tuona aikana yli kolmasosa lähteneistä kuului mäkitupalaisien ja loisten ryhmään, on työn ja elämisen haun täytynyt olla liikelle paneva alkuperäinen voima siirtolaisuuden käynnistymisessä. Muut tekijät ovat olleet toissijaisia. Se seikka, että talollisen lapsia oli lähes 28 % ei suinkaan todista päinvastaista. Eteläpohjalaiset kuten järviseutulaisetkin maalaistalot ovat kautta aikojen olleet suurimmalta osin itsenäisiä pienviljelijäkoteja, kuten Toivonen on huomauttanut.³² Kun tähän lisätään nälkävuosien jälkeisen vuosikymmenen huippuunsa noussut syntyneisyys, oli pohja Amerikkaan lähtemiselle mitä otollisin. Taloissa kuten torpissakin oli suuret lapsilaumat, joiden tulevaisuus ei näyttänyt ruusuiselta. Järviseutulaisesta enempää kuin eteläpohjalaisesta pientilasta yleensä ei ollut monelle jakamista. Kenellekään ei ollut jakamista mäkitupalaisilla ja loisilla, joiden lapsille paikkakunta ei pystynyt tarjoamaan käsityötä enempää kuin teollisia työpaikkajakaan. Koko 7 pitäjän alueella oli vuosisadan vaihteessa vain kuusi pientä sahaa, joissa työskenteli yhteensä 36 henkeä. Nämä vaikuttimet selittäisivät Järviseudun siirtolaisuuden alkamisen ja sen sosiaalis-taloudellisen perustan melko luontevasti. Laivaagenttien toiminta, Amerikan suhdanteet ja joukkoliikkeiden sosiaali-psykologiset mekanismit saattoivat olla tärkeitä mutta kuitenkin vasta myöhemmin kuvaan tulleita vaikuttajia.

Eri yhteiskuntaryhmien siirtolaismääriä ja -osuuksia on kuitenkin verrattava alueen koko väestön yhteiskunnalliseen jakautumiseen. Tarkkoja tietoja jokaisen ryhmän suhteellisesta osuudesta ei ole saatavissa, mutta tässä yhteydessä riittänee tieto että talollisia ja heidän lapsiaan oli Järviseudun koko väestöstä 1890 vähän yli 38 %, joka on noin eli selvästi pienempi kuin heidän osuutensa suhteellinen osuus siirtolaisiksi lähteneistä. Mäkitupalaisten, itsellisten ja loisten osuus alueen väestöstä oli samaan aikaan 25.8 % eli selvästi pienempi kuin heidän osuutensa Amerikkaan menneistä. Mielenkiintoista kuitenkin on, että heidän osuutensa ruokakunnista oli noin 38 % eli lähes sama kuin osuus maasta muuttaneista. Maaseudun palveluväen ja työväestön yhteinen osuus väestöstä oli 3.4 % eli suurempi kuin väestön osuus siirtolaisista. Torppareiden osuus siirtolaisista vastaa melko tarkkaan heidän osuuttaan Järviseudun kokonaisväestöstä (15.1 %).

Näyttäisi siltä, että siirtolaisuuden alkuvaiheessakin talolliset, joskaan eivät heidän lapsensa, olivat huomattavasti haluttomampia lähtemään Amerikkaan kuin tilaton väestö. Syykin on täysin selvä. Tilattomalla väestöllä ja talollisten lapsilla ei yksinkertaisesti ollut muuta mahdollisuutta elantonsa hankkimiseen. Kannattaa vielä lisätä, että järviseutulaisen yhteiskunnan eräs tyyppi on ollut tilattoman väestön kasvaminen vasta 1890-luvulta lähtien eli siis siitä ajasta, josta edellä olevat tiedot on otettu. Vuoteen 1890 saakka torppariyhmä oli lisääntynyt mutta sen jälkeen loiset, itselliset ja mäkitupalaiset lisääntyivät vuoteen 1917 saakka. Suuressa siirtolaispitäjässä Alajärvellä kasvu tapahtui 18 %:sta peräti 32 %:iin koko kunnan väestöstä. Lehtimäellä nousu oli noin 10 %, Eviärvellä 7 %, Soinessa 5 %, Vimpelissä 7 %, Kortesejärvellä 3.5 % ja Lappajärvellä vain 2 %.³³ Painetta siirtolaisuuteen riitti siis myöhemminkin. Ja juuri köyhän väestön osalta höyrylaivaliikenne on saattanut merkitä paljon. Lippujen hinnat tulivat heillekin siedettäväksi.

Tutkimista ansaitsi se, mitä esim. kruunun-

metäsatorppajärjestelmä vaikutti siirtolaisuuteen. Voisi ainakin kysyä, olivatko kruununtorpat paikkoja, joista ei mielellään meren taakse lähdetty. Joka tapauksessa kruununtorpparien runsaus ja torppariyhmän osuuden lievä vähäisyys siirtolaisten yhteismäärästä ovat yhtä aikaa esiintyviä piirteitä Järviseudun yhteiskuntahistoriassa. Hautamäki tosin on saanut eri yhteiskuntaryhmien osuutta siirtolaisuudesta kuvaamaan edellisestä poikkeavat luvut.^{33a} Syyinä on kuitenkin hänen käyttämänsä aineistö, tilattoman väestön alakomitean tiedustelun tulokset. Kyseisen materiaalin heikkous on se, ettei se aina erota torpparia mäkitupalaisesta. Siten Hautamäki on saanut torppariluokan osuuden liian suureksi koko alueen väestöstä. Materiaali kuvaa sitäpaitsi tilannetta v. 1901 eikä 1890.

Siirtolaisuuden vaikuttimia etsittäessä pitäisi entistä suurempi huomio keskittää palaneisiin siirtolaisiin ja heidän toimintaansa. Voisi ainakin olettaa, että juuri siirtolaisuuden vaikutus hyvin keskeisesti paljastaisi niitä tavoitteita, joita siirtolaisiksi lähteneillä oli. Siirtolaisten mukanaan tuomat tai kotiin lähettämät dollarit ja Amerikanpaketit ovat sillä ulottuvuudella, jota voidaan hyödyntää vaikuttimia kartoitettaessa. Järviseudunkaan osalta asiaa ei ole systemaattisesti tutkittu, mutta esimerkiksi Lehtimäen puolesta sosiaalihuollituksen kyselyyn vastanneet arvioivat paikkakunnalle useana vuonna tulleen vakuutettuja lähetyksiä, postiosoituksia ja sisäänkirjoituksia. Mm. 1917-1919 tällaisten lähetysten arvo oli yli 200 000 markkaa.³⁴ Pitäjän pienuuden huomioon ottaen näin lyhyenä aikana tullut summa ei ollut mitätön. Työvoimapulaa sen sijaan, kuvaava kyllä, siirtolaisuus ei ollut alueella aiheuttanut. Tärkeä on myös huomata, että vastaajat tähdensivät siirtolaisuuden positiivista vaikutusta pitäjän taloudelliseen elämään, sillä esim. kiinteistöjen hankkimiseen olivat siirtolaisten rahat olleet varsin suurena tekijänä.

Kiinteistökauppoja tutkimalla meillä onkin edes välttävä mahdollisuus mitata siirtolai-

suuden vaikutusta. Työekonomisista syistä on tarkastelun kohteeksi otettu pienempi alue. Senkin tutkiminen antaa viitteitä asiasta. Alajärven paluusiirtolaisuutta ja kiinteistökauppoja tutkimmalla ja keskenään vertaamalla on saavutettu aika mielenkiintoinen tulos, joka samalla on yhdenmukainen esim. Woldemar Backmanin Munsalan osalta saamaan tulokseen.³⁵ Se kertoo, miten paljon 1896-1910 palanneet siirtolaiset hankkivat maakiinteistöjä Alajärveltä. Palanneita oli noin 14 % Amerikkaan lähteneistä. Hauta- maen mukaan 1890-1907 palasi n. 8 %. Tulokset vastaavat melko pitkälle, joskaan ei aivan täysin, Keijo Virtasen laskelmia paluusiirtolaisuuden osuudesta siirtolaisten koko määrästä.³⁶

Maatilojen omistajien vaihdokset lisääntyivät Alajärvellä kyseisenä aikana, joskaan lisäys ei ollut nopeaa, ja se ajoittui kauden viimeiselle viisivuotiskaksolle. Palanneiden siirtolaisten ostamien tilojen osuus kaikista kaupassa olleista tiloista ei ollut kuin 16.7 %. Palanneet ostivat tiloja eniten vuosisadan alkuvuosina. Syykin on ilmeinen. Paluu oli silloin vilkkainta ja kauppoja tehtiin vähemmän. Suhteellisiin osuuksiin vaikutti myös kaupan kohteena olleiden kiinteistöjen laatu, sillä esim. 1906-1910 myytiin peräti 31 palsatilat, mutta entisistä siirtolaisista ostajia oli vain kaksi. Jos verrataan Amerikasta palanneiden ostajien määrää kaikkiin palanneisiin, saadaan tulokseksi, että 1896-1910 Alajärvelle takaisin tulleista 22.6 % hankki itselleen tilan. Munsalassahan oli tilanostajien osuus kaikista palanneista samansuuruinen, joten Alajärveltä saatu tulos tuntuu luotettavalta. Se poikkeaa kuitenkin aika paljon Toivosen ja Virtasen tuloksista.³⁷ Ostajien osuus palanneista väheni jakson kuluessa. Syyt ovat saattaneet olla sekä maanhinnan nousu että rahojen väheneminen.

Lainhuudatuspöytäkirjojen, joita tässä on

Amerikasta palanneiden tilanostot Alajärvellä 1896-1910.³⁸

	Palan- neita Lm	Omista- jan vai- hdoksia	Palan- neita ostajia Lm	Ostajia % palan- neista
1896-1900	77	155	18	23.4
1901-1905	126	153	31	24.6
1906-1910	124	180	25	20.2
	327	488	74	22.6

käytetty lähteenä, perusteella on vaikea päätellä ostajien sosiaalista asemaa, koska ostajiksi yleensä merkittiin talollinen. Ostajien sosiaalisen aseman selvitys taas olisi keino tutkia, hankkivatko tiloja sellaiset ryhmät, joilla ei ollut maata ennestään, lähinnä itselliset, mäkitupalaiset ja sellaiset talollisten pojat, jotka perinnönjaossa jäivät osattomiksi. Karkea selvitys kuitenkin osoittaa, että Amerikasta palanneista ostajista lähes 14 % oli itsellisiä, vajaa 4 % torppareita ja noin 78 % talollisia. Tilannetta valaisee vielä enemmän se, että yli 42 % palanneista itsellisistä oli kiinteistön hankkijoita. Näistä lähes joka toinen oli hakenut tilanostoon tarvittavat varat Amerikasta.

Ne siirtolaiset, jotka palattuun hankkivat itselleen talon, olivat varsin nuoria, sillä ostajista noin 40 % oli alle 30-vuotiaita. Yleensäkin Amerikassa viisi vuotta tai vähemmän viipyneitä oli yli 80 % Alajärvelle palanneista, mikä on selvästi suurempi luku kuin missään Virtasen tutkimassa kunnassa.³⁹ Ylivoimaisesti suurin osa (65 %) maatilankin hankkijoista oli viipynyt retkellään 3-5 vuotta. Toivonen on laskenut, että hyvänä aikana ja tarkasti eläen siirtolainen pystyi säästämään noin 1500 markkaa vuodessa.⁴⁰ Ja kun Alajärvellä keskimääräinen tila maksoi 1896-1910 hieman yli 3 000 markkaa, saattoi hinnan säästää kolmessa vuodessa. Olihan siirtolaisen maksettava matkakulunsakin. Alajärveläinen hankki tilan 3-4 vuodessa, mikä vastaa melko hyvin sitä tietoa, että palannut tilanostaja oli oleskellut Amerikassa neljä vuotta.

Siirtolaisuuden maanläheisiin vaikuttimiin viittää myös se selvityksessä esiintunut asia, jota tosin ei ole voitu vielä lähdetiedoilla dokumentoida, että monet tilat säilyivät suvun hallussa vain sen vuoksi, että monet talolliset kykenivät Amerikasta hankkimilaan varoilla selviytymään veloistaan. Lyhyessä esityksessä ei myöskään ole voitu puuttua siihen seikkaan, että siirtolaisuus on ollut yhteydessä yleisen mobiliteetin lisääntymisen kanssa. On ehkä liikaa tähdennetty Järviseudun tapaisen alueen väestön

paikallaan pysymistä viime vuosisadalla. Asiaan tarkemmin puuttumatta voidaan kuitenkin huomauttaa muuttoliikkeen jo 1800-luvun alusta lähtien olleen jonkinmoista järvialueen siirtolaispitäjissä. Kuriositeettina mutta kuvaavana esimerkkinä mainittakoon Malmin kauppahuoneen töissä Pietarsaareissa jo 1830-luvulla käyneen monia ”ylämaapitäjäisiä”, oli totuttu liikkumaan sangen varhain merenrantaan. Siitä oli ehkä helppoa nousta laivaan.

Viitteet

1. Toivonen, Anna-Leena, Etelä-Pohjanmaan valtameren takainen siirtolaisuus 1867-1930. Helsinki 1963, s. 16-17.
2. Uusinta Suomessa suoritettua Amerikan siirtolaisuutta koskevaa tutkimusta edustavat lähinnä Kero, Reino, Migration from Finland to North America in the Years between the United States Civil War and the First World War. Vammala 1974; Virtanen, Keijo, Settlement or Return. Finnish Emigrants (1860-1930) in the International Overseas Return Migration Movement. Helsinki 1979.
3. Tästä Wester, Holger, Innovationer i befolkningsrörligheten. En studie av spridningsförlopp i befolkningsrörligheten utgående från Petalax socken i Österbotten. Migrationsstudier B 2. Stockholm 1977.
4. Vaasan Maakunta-arkisto (VMA), Lääninkanslian arkisto. Passiluettelot ko. ajalta. Lappajärven kiintiöön sisältyvät 1870-luvun jälkipuoliskolle saakka evijärveläiset ja kuusikymmentluvulla suuri osa kortesjärveläisistä.
5. Evijärven kunnan arkisto (EKA), Kuntakokouksen arkisto. Kuntakokouksen pöytäkirjat, ptk 24.1.1875.
6. Tiedot kerätty passiluetteloista 1879-1891, VMA, Lääninkanslian arkisto.
7. Passiluettelot ko. ajalta.
8. VMA, Kuortaneen kihlakunnan Kruununvoudin arkisto. Vuodentulokertomus v. 1899.
9. Esim. VMA, Lääninhallitus, lääninkanslia Gkd, (tilasto lunastetuista vuokra-alueista Vaasan läänissä).
10. VMA, Kuortaneen kihlakunnan kruununvoudin arkisto. Vuodentulokertomukset, Lappajärven ja Alajärven nimismiesten kertomukset mainituilta vuosilta.
11. VMA, Lääninkanslia, passiluettelo vuodelta 1902; 1902 ja 1903 kutsuntaan velvoitettuja nuoria miehiä meni Amerikkaan kumpanakin vuonna 26 henkeä. Viimeksi mainittuna vuonna kutsuntaikäisten osuus siirtolaisista oli peräti 55 %, katso Laukkonen, Ilmari, Kortesjärven historia. Vaasa 1966, s. 232.
12. VMA, Kuortaneen kihlakunnan kruununvoudin arkisto. Vuodentulokertomukset v. 1905 ja 1906.
13. Tiedot saatu SVT, XXVIII. Siirtolaisuustilasto 1-15. Apuna käytetty ja vuoden 1892 luvut kokonaan saatu Valtionarkistossa (VA:ssa) olevasta siirtolaisilaston alkuperäismateriaalista.
14. Kero 1974, s. 217-232.
15. Toivonen 1963, s. 143.
16. Lehtimaen kunnan arkisto (LKA), Kunnanvaltuuston arkisto, ptk:t 1921, ko. vastaus; Myös Vallinmaki, Aaro, Hiilipiirtoja Lehtimaen kunnasta ja seurakunnasta 1929, s. 44-45.
17. Katso Kero 1974, s. 59 ja 131 eteenpäin.
18. VMA, Kuortaneen kihlakunnan kruununvoudin ark., Vuodentulokertomukset, Alajärven piirin nimismiehen vuodentulokertomus v. 1907.
19. Katso Kero 1974, s. 63.
20. VMA, Lääninhallituksen arkisto, lääninkanslia, passiluettelot ko. ajalta; VA, Tilastollisen päätoimiston ark., Siirtolaisuustilasto 1892-93.
21. Kero 1974, s. 91-92, 98.
22. Kero 1974, s. 92.
23. SVT, VI Väestötilastoa.
24. Alajärven seurakunnan arkisto (ASA) ja Kortesjärven seurakunnan arkisto (KSA), Vaki-lukutaulut ko. vuodelta; Hautamäki, Aulis, Etelä Pohjanmaan Järviseudun Amerikansiirtolaisuus 1872-1917. Suom. hist. pro gradu.

- JY 1981, s. 32 ja liite 7. Hautamäen työ valmistui tämän artikkelin mentyä jo painoon!
25. Luvut Hautamäen 1981, s. 38 mukaan; luokituksen erilaisuus johtuu käytetyistä lähteistä.
  26. Toivonen 1963, s. 40.
  27. Toivonen 1963, s. 40-41.
  28. VA, Tilastollisen päätoimiston arkisto, Siirtolaaisuustilasto.
  29. Kero 1974, s. 82.
  30. VMA, Lääninhallituksen arkisto. Lääninkanslia, passiluettelot ko. ajalta; VA, Tilastollisen päätoimiston arkisto, Siirtolaistilasto.
  31. Toivonen 1963, s. 41-43.
  32. Toivonen 1963, s. 45.
  33. VMA, Kuortaneen kihlakunnan kruununvoudin arkisto, ko. pitäjien henkikirjat.
  - 33.a Hautamäki 1981, s. 45, 47, 50.
  34. LKA, Kunnanvaltuuston pöytäkirjat, ko. vastaus tiedusteluun.
  35. Backman, Woldemar, Emigration från Munsala Socken. Helsinki 1945, s. 32.
  36. Virtanen 1979, s. 62, 66; Hautamäki 1981, s. 105.
  37. Katso Backman 1945, s. 32. Virtasella 1979, s. 195 noin 32 % ja Toivosella 1963, s. 189 noin 4/5 palanneista sijoitti rahansa maatalouteen.
  38. Tiedot saatu Alajärven henkikirjoista (VMA), siirtolaistilaston perusmateriaalista (VA) ja Alajärven kihlakunnanoikeuden pöytäkirjojen lainhuudatusasiakirjoita (VMA, Alajärven tuomiokunta). Ne on kerännyt ja seminaari-esityksessään esittänyt yo Rauno Ilvespakka JY.
  39. Virtanen 1979, s. 81. Hautamäen 1981, s. 107 mukaan 1894-1901 palanneista järviseu- tulaisista 73 % oli ollut Amerikassa alle 5 vuotta.
  40. VMA, Alavuden tuomiokunnan arkisto. Alajärven kärjäkunnan lainhuudatuspöytäkirjat 1901-1910; Toivonen 1963, s. 146.

Emigration from the lake district of southern Ostrobothnia

The lake district composed of seven southern Ostrobothnia rural municipalities (Evijärvi, Kortesarvi, Lappajärvi, Alajarvi, Vimpeli, Soini and Lehtimäki) has remained a peripheral target of emigration research, for largely economic-geographical and ethnological reasons. The population drain on certain of the parishes located in this district, notably Alajarvi, Kortesarvi and Evijarvi, however, has been as heavy proportionately as that on the South Bothnian parishes famous for overseas emigration activity.

Emigration out of the lake district started at a very early stage, being directed at first to St. Petersburg, Sweden and even northern Norway. This migratory movement, like that which afterward headed for America, appears to have started in the lake district communities at nearly the same time as in the neighboring Swedish-language parishes, such as Ahtavä, Teerijärvi, Purmo and Jepua. The linguistic boundary did not therefore mean very much. The lake district and its Swedish-language neighboring parishes together formed a hinterland of emigration, which was infected by the "America fever" at a relatively late date. It was not until the 1880s that migrating overseas became the rage. The migratory stream reached its heaviest flow in the region in the early 1890s and continued at a heavy

volume through the turn of the century into the middle of the next decade. Between the 1880s and the outbreak of World War I, nearly 13 000 migrants left the lake district to settle in America. Of this number, 14-16 % returned to the Old Country.

Tenant farmers, small holders and dependent lodgers accounted for nearly 37 % of the emigrants. This figure considerably exceeds the ratio of the total population made up by these groups. Another prominent group of emigrants was composed of farmers' children (nearly 28 % of the emigrants). This seems to indicate that the forces which set the migratory process into motion were of an economic nature, at least at the initial stage, in other words, circumstances relating to employment and land ownership. This view is also supported by documentary sources, narratives and the age structure of the emigrants. At the stage where emigration had grown into a mass phenomenon, factors stemming from market conditions, lowered costs of travel and mass psychology took on major significance. The common economic and social force in the background was the great population increase that began in the 1870s. It produced the problem of the landless sector of the population - a problem many a native of the lake district who returned from America was able to resolve personally by acquiring a piece of real estate with money earned overseas.

SOME REFLECTIONS ON THE WRITING OF THE HISTORY OF THE FINNISH EVANGELICAL LUTHERAN CHURCH

(Suomi Synod), USA., 1890-1962

Is Church history history?

This work is a piece of Church history. But, someone might ask: Is Church history really history? It is not something total different from other history, an "ethereal", spiritual entity, that cannot fit into usual historical categories and be subject to critical examination? Does it fall outside scholarly attention?

The answer to these kinds of questions is a simple one: Church history, rigidly investigated and honestly written, is no different from any other kind of history. The same standards prevail there as they do in any area of human historical activity, - provided we proceed on the assumption that the writing of history is a communication of human experience, a recreation of "the past in the present".

For this enterprise the following requisites are of first importance: a) to give a basic and a full a picture as possible of real people, b) to point out the process of change in the events (avoiding getting stuck on separate,

static events), c) to employ instruments of "logical adequacy" and coherence, learning from the fields of linguistic analysis and literary structuralism to represent human reality in its communal character,

There are, obviously, distinctive elements in all areas of the historical knowledge of man. There is history of music, there is history of science, for example. To investigate the various fields of musical history presupposes that the research possesses to some degree a musical ear, for instance in distinguishing Sibelius' orchestral sonorities from those of Haydn. To gain a perception into the field of the history scientific thought does require from the investigator a capacity for logical distinctions. Likewise, the composing of Church history comes realistically for a person who has some affinity with the phenomenon of the "varieties of religious experience" (to borrow a phrase from the American philosopher, William James), than it would appear to someone who claims a total insensitivity to the Church's purpose and dynamic (although he at same time might claim an extraordinary objectivity for

being distant and far away the Church - an objectivity that becomes highly suspect as another form of insulated subjectivity).

The urgency for immediate action

There is an urgency to labor during these very years with the issues of Finnish American Church history. The reasons are several. The only effort toward presenting a comprehensive account is now 70 years old, namely Viljami Rautanen's "Amerikan Suomalainen Kirkko". Only partial works have appeared in recent times, a formative history of the Suomi Synod, the yearbooks of the several churches, annual "kalenterit", some historical approaches for explaining the "Laestadian" and the "Kansalliskirkko" experiences. The urgency to spur the investigations also arises from the need for competency in the employment of sources, - allow me to state that there has occurred some distortion in the usage of Church related historical materials. The use of sources requires a command of the Finnish language; capability in this respect is rapidly diminishing among Finnish Americans despite a growing interest in searching out their roots. A penetration of the available texts demands not only a working ability with the Finnish language, but also an ear for American Finnish as well as for "Finglish". "Finglish" ! How did this term originate? A digression may be pardoned at this point, because the answer to this question belongs to the Suomi Synod tradition. You find the term "Finglish" in H. L. Mencken's masterwork on the dictionary of the American language. When Mencken was working on his project he wrote to the editor of the "Amerikan Suometar" requesting information on the language of the Finns in America John Rantamäki was the editor. He discussed this problem with Martti Nisonen, teacher of music and composer at Suomi College, Hancock, Michigan. Nisonen spun the term, "Finglish". From my student days at Suomi I recall the fun we had over this new word!

"Teamwork" the solution for complex problems

The study of Finnish American "church histories" is a wide, complex field, shot through with paradoxes. Once the usual generalizations are dismissed, and the ground broken through source studies, there emerges a challenging landscape. The foundation for this research only can be laid by teamwork that addresses itself to the investigation of the distinctive elements in the life of the Finnish American churches in the context of their social-political-religious rootage in Finland. In other words, the joint enterprise requires the efforts of both Finnish and American scholars laboring over an extended period of time in form of cooperative seminars. Such a plan, fortunately, is already receiving attention. The Section of Contemporary Church History of the University of Helsinki has already produced several significant papers engaging the American experience of Finnish Christianity.

The strange, utterly untrue notion still seems to hover over minds of many that the Church of Finland "planted" the Suomi Synod, that it established an autocratic base in America, extending its rule. The historical evidence precisely indicates the contrary. "Official Finland" toward the end of the 19th. century looked with cool eyes across the ocean toward its own children and kinsmen. The thorough study, carried through almost a decade 1889-1898 known as the "Emigration Question"¹ for the cause and cure of emigration primarily to America, contains but two recommendations for providing teachers-pastors to work among the emigres. These came from the governor of Waasa and the diocese of Porvoo (Swedish). An incredible non-understanding of the motives that led some emigres to form their congregations and to build church structures without any certainty regarding the availability of pastoral leaders the following statement: "The motive for establishing congregations, for building churches and hiring ministers

from "kunnian himo", vaingloriousness - for they do not wish to be inferior to others" (this text from the report of the Kuopio diocese, undersigned by the bishop-chairman Gustaf Johansson and four others). - Equally absurd, but more positive, is the frequently used explanation to the effect that the emigrants established congregations because they were "accustomed to going to church". The effort that it took to work toward forming a congregation, to sacrifice for it, to build a sanctuary and to maintain it, without any support from the outside is not accomplished by force of habit. An emigrant by force of habit and social desire found his way to a saloon, to drink, but not toward the thankless task of building a church. Some may have been neurotic conformists, but the phenomenon of sprouting independent churches across the wide USA requires a far more potent explanation.

Sheep without a shepherd

"As sheep without a shepherd" suggests a picture that held through for a long period of time in the life of Finnish emigres to America. Two documents, the first from 1867, and the second from 1873, say something of the unfolding of the church-life. In Quincy (Hancock) a Scandinavian Evangelical Lutheran congregation came into being in summer of 1867, some three years after the arrival of the first contingent of Finns from northernmost Norway, Ruija, as recruited workers in copper mines. The minutes (preserved by the Finns in the archives of their Hancock congregation) indicate the cooperation of three nationality groups in its formation: Swedes, Norwegians, and Kvener, the latter referring to the Norwegian Finns. Beside the Norwegian preacher at the services stood a Finnish translator. - The second document that played a crucial role in initiating an interest in Finland regarding the desperate needs of the American Finns is a long, 12-page letter from a Norwegian pastor who had served the

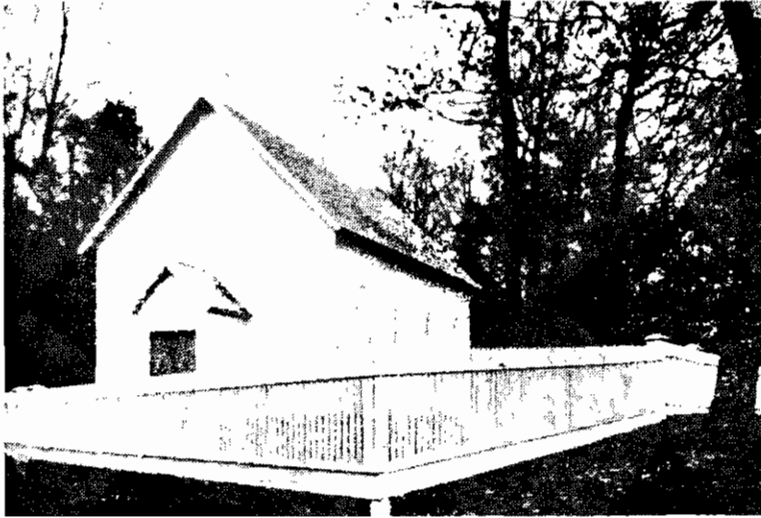

Pastori A. E. Backman oli ensimmäinen Suomesta amerikansuomalaisten keskuuteen saapunut pappi. Hän saapui syyskuun 10. päivänä 1876 ja otti haltuunsa Quincyn ja Calumetin evankelisluterilaisten seurakuntain hoitamisen. Pastori Backman oli varsinainen tienraivaaja Amerikansuomalaisen evankelisluterilaisen kirkon historiassa.

The first pastor from Finland Alfred E. Backman arrived in September 10, 1876 and took care of the Lutheran congregations in Quincy and Calumet. Pastor Backman was a pioneer in the Finnish American church history.

Copper Country Finns, H. Roernees. In writing it he was actually a spokesman for Finns. No one knew to whom to send it in Finland. They intended the letter for the Mission (Foreign) Society, but did not know its location nor its presiding officer. Roernees sent it to a person of whom he knew only by hear-say, J. P. Tiberg, in Kjaafjord, Norway, requesting that he send it on to Finland, pleading for a pastoral leader who could work with the Finns in their own language. Tiberg forwarded the letter to Turku, to a certain acquaintance, who again sent it on to its destination, the headquarters of the Mission Society of Finland in Helsinki. This letter is preserved in the archives of the Mission Society. The letter sent in June 1873 was discussed by the Board of the Society in late November. No help was available, but the letter would be kept in "good memory". Further requests² came for copies of the Bible, for spiritual literature, and for a pastor. Almost three years later, in September of 1876, the first pastor from

Quincyn kirkko (Hancock)

Jo aikaisessa vaiheessa kaipasivat amerikansuomalaiset jumalanpalveluksia ja säännöllistä seurakunnallista elämää kirkkoineen, pyhäkouluineen ja opettajineen. Quincyn kaivoksille Hancockiin perustettiin v. 1867 norjalaisten, ruotsalaisten ja suomalaisten yhteinen seurakunta, jota on pidettävä suomalaisten seurakuntain alkuna Amerikassa.

Church at Quincy, Hancock.

At a very early stage the Finnish immigrants in America needed a religious services. In 1867 at the Quincy Mines, Hancock, Mich., there was founded a common congregation of the Norwegians, Swedes and Finns. This was a starting point of the Finnish church in America.

Finland, A. Backman arrived in Copper Contry, his travel having been paid for the Finns who called him, and who pledged their support.

Outside of Finland, there has been, and is, only one Finnish born institution of higher learning, the Suomi College. It was supported neither by state taxes nor by Big Business, but through the voluntary contributions of the "proletariat" membership of the Suomi Synod. The total given for an educational cause rises into the millions dollars from the purses of so called ordinary people for their college during the life time of the Suomi Synod (1890-1962).

The "twin birth" of Suomi Synod and Suomi College

How was Suomi College born? Was it founded as an afterthought following the establishment of the Suomi Synod? No.

The story can be told in this way. At the

time of the creation of the Suomi Synod (March 25, 1890) - in the envisaged functioning of a unifying ecclesial body - appeared a unique projection of a commitment to found a school, "Opisto", a place of learning.³ This idea was in a state of pure being, free of any association with a place, without a name. It was clear to all that pastoral leaders had to be trained by the Synod itself, and that education belonged to the essence of their Finnish culture. There took place a twin-birth of the Suomi Synod and its school. The prime root of the school becomes visible in realizing that the exception of certain persons, the attitude of the clergy of Finland was hardly sympathetic to the emigre movement to America. Pastor J. K. Nikander, while preparing to go to America met sharp criticism for his decision. Recalling that climate of opinion, as President of Suomi College he wrote in 1906:

"I still remember how sometimes prior to my leaving for America at the end of 1884, a certain respected colleague in Finland in-

Ensimmäisen v. 1890 kokoontuneen suomalaisen kirkolliskokouksen osanottajat, Calumet, Mich.
 Participants in the first Finnish Synod of the church, Calumet, Mich., 1890.

Jooseppi Salmu	A. A. Pajari	J. J. Hoikka	K. L. Tolonen	Heikki Heinonen
E. V. Wennberg	Isaac Niva	Alex Leinonen	Carl A. Silfven	Kalle Sillberg
Niilo Majhannu	H. Sarvela	J. V. Eloheimo	J. K. Nikander	
	E. V. Lund	J. F. Erikson	N. A. Lempeä	
	Tuomas Suni	Olli Rousu	J. H. Jasberg	Antti Johnson

Suomi-Opisto aloitti toimintansa Hancockissa (Mich.) syyskuun 8. päivänä 1896 Suomi Synodin eli Amerikan suomalaisen evankelis-luterilaisen kirkkokunnan alullepanemana. Vuonna 1900 opisto sai oman punaisesta hiekkakivistä rakennetun talonsa, jota on jälkeempään useaan otteeseen laajennettu.

The Suomi College started at Hancock, Mich., September 8, 1896 initiated by the Suomi Synod or the Finnish Evangelic-Lutheran Church in America. Since 1900 the College has a house of its own built of red sandstone; later the buildings of the College have been extended several times.

directly made the matter of establishing a school among our emigres a significant matter. I had no idea at that time of becoming involved in activities leading to the creation of such a school. In his own way he opposed the emigration of pastors to America for the reason that there was a shortage of ministers in Finland. Having questioned him, how then could the emigres have pastors unless they were sent from Finland, he replied: Let them build their own school in America for training pastors. To his reply I had a ready answer: But, that kind of a school needs educated men for teachers, and for that reason it is necessary for a certain number of pastors to go to America. This kind of an idea I can now identify as a sprout (itu) that was in my mind before leaving for America, which under the force of necessity compelled me against my own will to share with others in its realization."⁴

This "negative impulse" from Finland received a positive charge through Nikander's experience in America.

The story of the Suomi Synod - as well of all Finnish American church bodies - is the answer to the question: What does happen to a religious Tradition in a land of total political and religious freedom?

Footnotes

1. Emigrationsfrågan, föredragens betänkande 1898 n:o 10, 1898.
2. Letters from abroad received by the Director of the Mission Society, Helsinki. The Archives of the society. Box E ab 1.
3. Minutes of the constituting convention of the Suomi Synod, March 25, 1890. Suomi College Archives, Suomi Synod section. Hancock, Mich.
4. Suomi College Album, tenth anniversary celebration, 1906, p. 11.

TIEDOTUKSIA

Seminarium för migrationsforskare på Hanaholmen

På Hanaholmen i Esbo anordnades den 9.-11.11. 1981 ett omfattande seminarium för migrationsforskare. Motets tema var "Invandrarminoriteter och demokratisk forskning". Seminariet anordnades av Riksforbundet Finska Föreningar i Sverige. Från de andra nordiska länderna deltog flera forskare, som själva hade invandrarbakgrund. I sitt öppningstal påpekade undervisningsminister Kalevi Kivistö att seminariets tidpunkt är intressant ur finländarnas synpunkt. Under de tidigare mötena har Finland haft migrationsförlust. I år tycks Finland få ett migrationöverskott på 5 000 personer för första gången på sju år.

Det hölls många intressanta föredrag i seminariet. Forskningsassistent Markku Peura från Stockholms universitet påpekade, att hittills har minoritetsforskning gjorts närmaste på beställning av myndigheterna; undersökningar har utförts för något särskilt syfte. Enligt honom borde andelen av teoretisk forskning ökas. Så kunde man få djupgående uppgifter om minoriteter. Han betonade också att invandrarna borde få bidra till undersökningarna som handlar om minoriteter.

Professor Nikolinakos från universitetet i Aten föreslog i sitt föredrag, att invandrarna när sina mål genom politisk radikaliserings. Hans åsikter grundade sig närmast på erfarenheter från Mellan-Europa. De mellaneuropeiska minoriteternas levnadsförhållanden skiljer sig tydligt från de som finns i Sverige.

Seminariet delades i många arbetsgrupper. Arbetsgruppen 'Invandrarforskningens metodologi' diskuterade demokratisk forskning.

Frågan om demokratisk metodologi är nästan lika svår som frågan om demokratisk vetenskap överhuvudtaget. Många tyckte att metoderna är något mer begränsade, dvs. själva redskapen vi använder i vårt arbete. Viktiga metodologiska problem tar sig uttryck bl.a. i de svårigheter forskare har att diskutera med varandra. Det är lättare att analysera de konflikter som uppstår i en dialog mellan forskare och beslutsfattare än de som uppstår i

dialogen mellan forskarna. Det är inte lätt att skilja på det fall där vetenskapliga argument används som slagträn i en invandrarpolitisk debatt, och de fall där invandrarpolitiska argument används som slagträn i en vetenskaplig debatt. Gruppen tyckte att man inte således kan ge en entydig definition på metodologin inom demokratisk invandrarforskning. I gruppen behandlades också offentlighetsprincipen och forskareetik. Gruppen tyckte, att alla forskningsproblem inte kan behandlas på ett så allmänt plan, och att det också finns resultat som kan vara obekväma att ta del i. Trots att diskussionen oftast gällt obekvämlighet för statsmakten och beslutsfattarna, kan resultaten också vara obekväma för invandrarna själva. Frågan uppstod då om moralen i att undanhålla sådana resultat. Man kan presentera sin forskning på olika sätt, varvid forskaren själv har ett stort ansvar för resultatet.

En annan grupp diskuterade invandrarforskningens organisation och resurser. I gruppen diskuterades också, att forskningen ska ske i huvudsak på universitetsinstitutioner under öppna former och full insyn. Den utveckling till centralisation av beslut som har skett under senare delen av 70-talet uppfattades som negativ. Det särskilda forskningsinstitut som planeras till Uppsala universitet måste avvisas. Det skulle enligt gruppen leda till koncentration av forskning till en enda institution. Detta kan leda till att t.ex. ett enda synsätt eller paradigm skulle vara härskande i invandrar- och minoritetsforskningar. Det skulle ta bort möjligheterna att bedriva forskning på olika universitetsinstitutioner som i dag är fallet och minska också pluralismen i invandrarforskningen. Migrationsinstitutet i Åbo nämndes som ett exempel på ett separat institut för migrationsforskning.

I seminariet föreslogs spontant tanken om fastare samarbete mellan nordiska forskare. För detta syfte grundades en arbetsgrupp, som fick till uppgift att grunda en förening för nordiska minoritetsforskare. Samarbete på detta område är mycket viktigt, då annars minoritetsforskningen kunde splittras. Å andra sidan befrämjar en sådan förening nordiskt samarbete och koordinerar minoritetsundersökningen i Norden.

Ismo Söderling

Siirtolaishistorian tutkijoiden symposium Krakovassa

Marraskuun 9.-11. pnä 1981 järjestettiin Krakovassa valtamertentakaiseen muuttoliikkeeseen kohdistunut siirtolaistutkijoiden symposium "Emigration from Northern, Central, and Southern Europe: Theoretical and Methodological Principles of Research". Ohjelmaan kuului 19 valmistettua esitelmää, joiden pitäjistä kahdeksan oli Puolasta, kaksi Unkarista, kaksi Jugoslaviasta, kaksi Yhdysvalloista, kaksi Saksan Liittotasavallasta, kaksi Ruotsista sekä yksi (allekirjoittanut) Suomesta.

Symposiumin teeman mukaisesti esitelmät keskittyivät siirtolaisuuden ja etnisten ryhmien tutkimuksen teoreettisiin ja metodisiin kysymyksiin historian tutkimuksen kannalta. Vilkkaan keskustelun kohteeksi kohosi vertailevan käsittelytavan entistä voimakkaampi korostaminen tutkimuksessa; siksi teorianmuodostukseen, yleistyksiin ja rakenteisiin pyrkivä tarkastelukulma on tärkeä myös historiallisessa tutkimusotteessa.

Metodisella sektorilla kiinnitettiin erityistä huomiota ns. pehmeän tai kvalitatiivisen materiaalin entistä suurempaan käyttöön. Katsottiin, että se on tähän asti jäänyt liian vähäiselle käytölle ja arvotukselle etnisten ryhmien tutkimuksessa. Allekirjoittaneen esitelmä "The Use of Oral Testimony in

Historical Demography: The Case of Migration History" osui suoraan tähän ongelmakenttään. Muistitiedon, suullisen historian lisäksi tässä yhteydessä oli mm. esitelmä kirjoitettujen käyttömahdollisuuksista siirtolaisuustutkimuksessa.

Muissa esitelmissä pohdittiin esimerkiksi eri tyyppisten muuttoliikkeiden suhdetta toisiinsa sekä työväenluokan valtamertentakaista siirtolaisuutta. Kansallisuuksittain symposiumin esitelmät kohdistuivat lähinnä puolalaisten, unkarilaisten, italialaisten, jugoslaavien, suomalaisten, ruotsalaisten ja slovakkiin siirtolaisuuteen.

Esitelmät oli etukäteen jaettu osanottajille, ja kun varsinainen puheenvuoro oli vain kymmenen minuutin mittainen, jäi aikaa hyvin vilkkaalle keskustelulle, mikä puolestaan osoittautui hedelmälliseksi työskentelytavaksi. Kokonaisuutena puolalaisen prof. Hieronim Kubiakin (Universytet Jagielioriski) johdolla järjestetty kokoomuminen jätti positiivisen vaikutelman. Symposiumin teema "pakotti" osanottajat vertaileviin ja yleistäviin kannanottoihin, joten ne hyödyttivät kaikkia. Samalla ne herättivät ajatuksia, joiden edelleen kehittäminen on haastava tehtävä sekä mukana olleille että yleensä siirtolaishistorian ja etnisten ryhmien tutkijoille. Symposiumin esitelmät on näet tarkoitus myöhemmin julkaista.

Keijo Virtanen

Konferens om återvandring

Den 11-14 november hölls i Rom en Konferens om återvandring i och till Europa. Konferensen var den första i sitt slag och organiserade gemensamt av Internationella Sociologförbundet (ISA) och Centro Studi Emigrazione. Delvis härför var det framför allt återvandringen till Medelhavsområdet som främst behandlades. Under konferensen framkom emellertid många synpunkter av mera allmän art som kan ses rätt oberoende av varifrån och vart återvandringen sker. På grund av tidsbrist väl många föredrag och presentationer inom en alltför begränsad tid fick man en något diffus bild av många forskningsresultat och -planer men med tanke på att konferensen var den första i sitt slag var den både lyckad och givande. C. 80 forskare och endel administratörer och beslutsfattare deltog i konferensen.

Återflytningen till Finland behandlades i föredrag av Thomas Hammar, Keijo Virtanen och undertecknad. Lyckligtvis fick vi mera tid till värt forfogande än många andra och kunde därför också något mera ingående belysa den historiska och den aktuella återvandringen till Finland. På så sätt kanske också intresset hos forskare från mera avlägsna länder för förhållandet Sverige/

Finland väcktes, vilket kan resultera i fruktbart forskningssamarbete.

Rent allmänt kunde man under konferensen konstatera att orsakerna till återflytning, liksom problemen i samband med sådan flytning, i stor utsträckning är likartade. Då ut- och inflyttningsländernas socio-ekonomiska strukturer närmar sig varandra känns en återflytning inte mera ekonomiskt lika betungande som tidigare. Samtidigt börjar många aspekter av livskvaliteten, såsom kultur, språk, barnens utbildning och släktskapsförhållanden, dra emigranterna tillbaka, då en viss grundtrygghet börjar bli förverkligad också i utflyttningslandet. Härvid spelar det givetvis en stor roll vilken invandringspolitik de olika mottagarländerna bedriver. Och vid sidan av ett socio-ekonomiskt närmande är historisk och geografisk närhet mycket betydelsefull. Under konferensen behandlades t.ex. två mycket olika förhållanden (utan att dock jämföras) Finland/Sverige och Turkiet/Väst-Tyskland. Det är klart att orsaker och följder (föras emigranterna, för förhållandet mellan länderna osv) i sådana fall kommer att avvika mycket från varandra också om upplevelserna för enskilda individer kan vara och kännas rätt likadana.

Under konferensen framfördes synpunkten att

utvecklingen av förhållandet avsändarland/mottagarland - historiskt, ekonomiskt, socialt och också kulturellt - mera borde studeras i migrationens ljus, dvs hur migrationen har påverkat detta förhållande och vad det i sin tur har betytt för flyttarna, både inflyttare och återflyttare. I fråga om Finland/Sverige är det uppenbart att en sådan

mera övergripande ansats är på sin plats. Rätt enkla utredningar behövs för att stöda den aktuella beslutsprocessen men ett rent nationellt grepp om problematiken är i knappt mera fruktbart och hjälper inte heller flyttarna i det långa loppet.

Tom Sandlund

KIRJA—ARVOSTELUJA

Recent Population Change Calling for Policy Action. Ed. by George S. Siampos. Published jointly by the National Statistical Service of Greece and the European Centre for Population Studies. Athens 1980.

Since the early 1970s, the European Centre for Population Studies has been active in organizing international meetings. The Fourth European Population Seminar was held in Athens in October, 1979. Papers read at this meeting of demographers, economists and sociologists from several European countries are now accessible also to those who had no opportunity to participate in the seminar in person. More than thirty of the papers have been assembled in one volume and published.

As with all such collections, there is a lack of connective tissue and there is some repetition, too. The book is divided into four parts with the contributions grouped under three main headings ('Fertility', 'Migration' and 'Population Policy') and the fourth part consisting of reviews summarizing the discussions along with the concluding remarks.

Part One, entitled 'Fertility', deals with topics of many kinds. Included is a contribution by Robert Clique, which discusses the qualitative aims and measures of population policy. He is concerned about the fact that, in populations with a low fertility pattern, families with more than two or three children tend to involve couples "showing socio-biologically less favourable characteristics". He therefore suggests a population policy that would not ignore socio-biological consequences. Among other contributors, Miroslav Macura and Egon Szabady present analyses of family policies in the context of socialist countries. Not very surprisingly, fertility trends in Greece are brought to the fore by several authors.

The second and substantially longest part, containing fourteen contributions, deals with migration. The issues reviewed are the labour supply and the demand for foreign labour in Europe, the problems of the second-generation migrants, the tide of returning migrants, determinants and directions of

internal migration, and the measures of migration policies. There is also a short introduction to the activities of the Intergovernmental Committee for European Migration (I.C.E.M.).

Although this part of the book lacks Scandinavian contributions, the cases presented are certainly of interest also to readers outside Central and southern Europe. Becoming acquainted with the socio-economic processes in such countries (like Greece) as are traditionally emigration societies should, I believe, be useful to theorists as well as policy makers all over the world.

The third part consists of eleven papers, all dealing with current issues of population policy. Most of them are reviews of policy measures in different countries. There are, however, also two or three more innovative contributions, too. Milos Macura discusses the prospects of the egalitarian population policy. He raises the question of whether egalitarian ideals are incompatible with a population policy that aims at a substantial increase in fertility. Miroslav Rasevic agrees with Macura that it is very difficult to introduce really efficient policy measures in the face of depopulation trends in developed countries. Stimulative measures do not seem to be capable of producing satisfactory results, and repressive or coercive measures are not acceptable.

Finally, there is a paper by Gunnar Heinsohn and Otto Steiger, who penetrate deep into the socio-historical roots of population policy. They argue, inter alia, that the persecution of witches, between the 15th and 18th centuries, was in fact closely associated with the development of wage-labour capitalism in Europe and state-organized regulation of population. It was, as they claim, an inconsiderate and secular offensive, in religious disguise, aimed to eradicate all knowledge of traditional contraceptive methods.

As a whole, the book offers quite diverse reading. Obviously, some of the editorial decisions might have been less liberal, but even so some of the papers are interesting in themselves and certainly provide impetus for further discussion.

Mikko A. Salo
Ass. professor
University of Tampere

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN KIRJASTOON

SAAPUNEITA JULKAISUJA

PUBLICATIONS RECEIVED

Aiheala: Siirtolaisuus ja muuttoliikkeet
Subject: Migration movements

Emigration från Dalarna. Red. av Björn Hallert. Utg. av Dalarnas fornminnes och hembygdsförbund. Falun 1968. 159 s.

Ethnic Chicago. Ed. by P. A. 'D. Jones & M. G. Holli. Grand Rapids, Michigan 1981. 390 s.

HAKOVIRTA, Harro, Valtioiden konfliktit, pakolaisvirrat ja pakolaisongelmat. Ta Y polit. tutk.lait. Tutkimuksia 67. Tampere 1981. 151 s.

HOLMDAL, Nils & LITTMARCK, Helene, Paljacksa, Pajso och Myllmak - Grangärde finnmark och dess ortnamn. Grycksbo 1980. 112 s.

JAAKKOLA, Magdalena, Street corner Finns in Sweden. Univ. of Helsinki Coop. Sociology, Res. rep. No 29. Helsinki 1981. 12 s.

KORKIASAARI, Jouni, Vuosina 1977-1978 maasamuuttaneet tyovoimapolitiisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Tyovoimaministeriö, Suunn.os. Tyovoimapolitiisia tutkimuksia 27. Helsinki 1981. 190 s.

Policies of population redistribution. Ed. by J. W. Webb, A. Naukkarinen & L. A. Kosinski. O Y maantiet. lait. julk. 74. Kuusamo 1981. 200 s.

Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin ja takaisin. Toim. E. Heikkinen et al. Joensuun kork.k. sosiolog.lait. Joensuu 1981. 84 s.

STENIUS, Kerstin, Migration, mental hälsa och mentalhälsövård. Exemplet Sverigefinländarna. Preliminär version. Helsingfors 1981. 211 s.

Suomenruotsalaisen siirtolaisuuskomitean mietintö. Svenska emigrations kommitténs betänkande. Kommittébetänkande 1980:24. Helsinki 1980. 131 s.

Muuta kirjallisuutta
Other subjects

Asuntopolitiikan tavoitelakitoimikunnan mietintö. Komiteanmietintö 1981:28. Helsinki 1981. 252 s.

BEJBOM, Ulf, Släkt- och hembygdsforskning. Lund 1978. 160 s.

Elinolosuhteet Helsingissä 1950-1979. Helsingin kaupungin tilastokeskus. Helsinki 1981. 126 s.

HELENIUS, Risto & HIRVI, Helena, Työnhakijain tiedontarpeet ja tiedottaminen työnvälitysjärjestelmässä. Työvoimaministeriö, Suunn.os. Työvoimapolitiisia selvityksiä 33. Helsinki 1981. 111 s.

REMES, Seppo, Näyttely vai historiikki. Tukholma 1981. 74 s.

SOLTTILA, Heikki Indeksityyppisten ennustemien sovellutus työllisyydessä. Työvoimaministeriö, Suunn.os. Työvoimapolitiisia selvityksiä 34. Helsinki 1981. 87 s.

VILLANEN, Tiina, Lasten päivähoitotutkimus Hartolassa 1981. Itä-Suomen Instituutin julk. B: 42. Mikkeli 1981. 93 s.

Yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnallisia palveluja tukevan tutkimuksen edistäminen. YPP-työryhman mietintö. Komiteanmietintö 1981:27. Helsinki 1981. 87 s.

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN VALTUUSKUNTA

1981

Ministeriöt	Varsinainen jäsen	Varajäsen
Opetusministeriö	Hall.siht. Fredrik Forsberg	Kultt.siht. Raija Kallinen
Työvoimaministeriö	Kansliapääll. Taisto Heikkilä	Neuv.virkamies Juhani Lönnroth
Ulkoasiainministeriö	Toim.pääll. Alec Aalto	Jaostopääll. Jaakko Bergqvist
Julkiset yhteisöt		
Turun kaupunki	Ap.kaup.joht. Johannes Koikkalainen	Kaup.siht. Paavo Mäkinen
Korkeakoulut		
Helsingin yliopisto	Prof. Pertti Virtaranta	Prof. Yrjö Blomstedt
Jyväskylän yliopisto	Prof. Mauno Jokipii	Ap.prof. Erkki Lehtinen
Oulun yliopisto	Prof. Uuno Varjo	Prof. Kyösti Julku
Tampereen yliopisto	Ap.prof. Olli Kultalahti	Yliopett. Matti Kaasinen
Turun yliopisto	Prof. Terho Puikkinen	FT Jorma Kytömäki
Vaasan kauppakorkeakoulu	Vs. prof. Kauko Mikkonen	Ap.prof. Tarmo Koskinen
Åbo Akademi	Prof. Bill Widén	Prof. Sune Jungar
Vapaat yhteisöt ja järjestöt		
Kirkon ulkomaanasiain toimik.	Kirkkohe. ra Päivö Tarjamo	Pääsiht. Jaakko Launikaari
Mannerheimin Lastensuojeluliit.	Kanslianeuvos Pekka Heimo	Toim.joht. Ilkka Väänänen
Pohjois-Karjalan yliopistoseura	Dos. Veijo Saloheimo	
Pohjola-Norden Yhdistys r.y.	Elinkeinoasiamies Ilmo Jaramo	Kanslianeuvos Veikko Karsma
Seutusunnittelun Keskusliitto	Rakennusneuvos Raimo Narjus	Tutk.siht. Timo Sinisalo
Suomalaisuuden Liitto	Varatuom. Olavi Haikarainen	Yht.kunt.t.kand. Jukka-Pekka Lappalainen
Suomen Nuorison Liitto	Liikkeenjoht. Esko V. Koskelin	Koulunjoht. Antti Lehtinen
Suomen Väestötieteen Yhd. r.y.	Fil.lis. Aitti Majava	Valt.lis. Mikko A. Salo
Suomi-Amerikka Yhd. Liitto	Kouluneuvos Jussi Saukkonen	Toim.joht. Lars Nystén
Suomi-Seura r.y.	Prof. Jorma Pohjanpalo	Os.pääll. Osmo Kalliala
Svenska Finlands Folktingsfullmäktige	Vt prof. Tom Sandlund	Lis. Roger Broo
Turun yliopistosäätiö	Toim.joht. Juhani Leppä	Joht. Reino Vuorinen
Unioni Naisasiainliitto Suomessa	Valt.yo. Johanna Mannila-Kaipainen	Maist.Karmela Béliński
Varsinais-Suomen Maakuntaliit.	Toim.joht. Perttu Koillinen	Jaostosiht. Kauno Lehto
Väestöliitto	VTT Aarno Strömmer	Toim.joht. Jouko Hulkko
Ruotsissa olevat		
Immigrant-Institutet (Borås)	Annikki Nikula-Benito	Saila Ekström
Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto	FM Markku Peura	Matti J. Korhonen

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN JULKAISUT

- A 1: Olavi Koivukangas,
Suomalainen siirtolaisuus Australiaan
toisen maailmansodan jälkeen (Finnish
Migration to Australia since World
War II). Kokkola 1975. s. 262.
- A 2: Pertti Virtaranta,
Tutkimus amerikansuomesta, osa I
(A Study on the Finnish Language
in America, Part I) (painossa-in print).
- A 3: Maija-Liisa Kalhama (toim.),
Ulko-suomalaisuuskongressin 27. -
28.6.1975 esitelmät ja puheenvuorot.
Jyväskylän Kesä 24.6.-3.7.1975.
Turku 1975. s. 104.
- A 4: Olavi Koivukangas, Raimo Narjus,
Sakari Sivula (toim.),
Muuttoliikesymposium 1975. Esitel-
mät ja keskustelut. Ruissalon kong-
ressihotelli Turku 20-21.11.1975.
Vaasa 1976. s. 186.
- A 5: Eeva Jäykkä, Marja-Liisa Kalhama
(toim.),
USA:n 200-vuotisjuhlaseminaarin esi-
telmät ja tuntisuunnitelmat. Ruis-
salon kongressihotelli, Turku 2.-3.6.
1976. Vaasa 1977. s. 148.
- A 6: Taru Sundstén,
Amerikansuomalainen työväenteatteri
ja näytelmäkirjallisuus vuosina 1900-
39 (Finnish-American workers' theater
and dramaliterature 1900-39). Vaasa
1977. s. 104.
- A 7: Arja Munter, (toim.),
Ruotsiin muuton ongelmat. Ruotsin
siirtolaisuuden seminaari 4.-5.5.1978
Turku. Esitelmät ja keskustelut. Vaasa
1979, s. 247.
- B 1: Bill Widen,
Korpobor i Amerika (Emigrants from
Korpo in America). Åbo 1975. s. 197.
- B 2: Holger Wester,
Innovationer i befolkningsrörligheten..
En studie av spridningsförlopp i
befolkningsrörligheten utgående från
Petalex socken i Österbotten.
Stockholm 1977. s. 221.
- C 1: Reino Kero,
Migration from Finland to North
America in the Years between the
United States Civil War and the
First World War, Vammala 1974.
s. 260.
- C 2: Olavi Koivukangas,
Scandinavian Immigration and Settle-
ment in Australia before World War II,
Kokkola 1974. s. 333.
- C 3: Michael G. Karni, Matti E. Kaups,
Douglas J. Ollila Jr. (eds.),
The Finnish Experience in the Western
Great Lakes Region: New Perspectives,
Vammala 1975. s. 232.
- C 4: Auvo Kostiainen,
The Forging of Finnish-American
Communism, 1917-1924. A Study
in Ethnic Radicalism, Turku 1978,
s. 225.
- C 5: Keijo Virtanen,
Settlement or Return: Finnish
Emigrants (1860-1930) in the In-
ternational Overseas Return Migration
Movement. Forssa 1979, s. 275.

Erikoisjulkaisut:

Vilho Niitemaa, Jussi Saukkonen, Tauri
Aaltio, Olavi Koivukangas (eds.) Old
Friends - Strong Ties, the Finnish Contri-
bution to the Growth of the USA. USA:n
200-vuotisjuhlakirja. Vaasa 1976, s. 349.

Olavi Koivukangas - Simo Toivonen
Suomen siirtolaisuuden ja maassamuuton
bibliografia. A Bibliography on Finnish
Emigration and Internal Migration. Turku
1978, s. 226.

Olavi Koivukangas (Red., toim.),
Utvandringen från Finland till Sverige genom
tiderna. Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin
kautta aikojen. Turku 1980, s. 100.

Julkaisuja voi tilata osoitteella:

Siirtolaisuusinstituutti
puh. 921-17 536

Piispankatu 3
20500 Turku 50, Finland